

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет математики та інформатики
Кафедра інформаційно-комунікаційних технологій
та методики викладання інформатики

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ проф. Войтович І.С.

(підпис)

«_» _____ 2022 р.

Дипломний проект (робота)

ступеня «Магістр»

з напрямку підготовки (спеціальності) 015.10 «Професійна освіта.
(Цифрові технології)»

на тему: **Формування самоосвітньої компетентності студентів закладів
професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання**

Виконав: студент VI курсу, групи М-ЦТ-21

Наумов Максим Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Керівник канд. пед. наук, проф., кафедри ІКТ та МВІ, Шліхта Г.О.

(посада, наукова ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Консультант _____

(назва розділу) (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ініціали)

(підпис)

Рецензент _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище ініціали)

(підпис)

Рецензент _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цьому дипломному проекті
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студент _____

(підпис)

Рівне – 2022 року

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	7
1.1.	8
1.2.	15
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	20
2.1 Змішане навчання як форма реалізації сучасного навчального процесу у системі закладів професійно-технічної освіти	20
2.2 Готовність студентів закладів професійно-технічної освіти до впровадження технологій змішаного навчання	25
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	42
3.1 Проектування програми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання	42
3.2 Аналіз результатів реалізації програми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання	56
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	66
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. Реформування системи освіти, вступ України до освітнього простору Європи, актуалізує проблему саморозвитку особистості студента. У даний час заклад освіти розглядається як комплексна соціально-педагогічна система, який має свою виражену специфіку: цілі, структуру колективу як дитячого, так і співробітників, види й зміст інформаційних та комунікативних процесів – все це вимагає зміни в мисленні й стилі діяльності. Сьогодні студент є й організатором свого освітнього середовища, і самопсихологом, і економістом, і юристом, і методистом, і стратегічним менеджером.

Директивні документи, такі, як: Закон України «Про освіту» (2017), Національна доктрина розвитку освіти, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (2002), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) – наголошують, що професійно реалізуватися на ринку праці зможуть майбутні фахівці, які здатні навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися у полікультурному середовищі та виявляти сформованість інших сучасних компетентностей. Тому важливо, щоб сучасний студент був не просто фахівцем в обраній галузі, а й особистістю, яка постійно прагне до розвитку самоосвітньої компетентності.

Аналіз наукових джерел із окресленої проблеми демонструє різновекторність наукових досліджень. З позицій професійного становлення особистості досліджували (Е. Зеєр, В. Кремень, В. Луговий й ін.); взаємозв'язку професіоналізму та розвитку особистості (В. Бондар, Н. Кузьміна та ін.); механізми самореалізації студента (Г. Балл, І. Бех, Т. Сущенко та ін.); професійний саморозвиток упродовж життя (Н. Лосєва, Н. Пазюра); теоретичні основи самовдосконалення саморозвитку особистості та саморозвитку особистості студентів закладу професійно-технічної освіти (О. Білик, В. Бобрицька, С. Боднар, Б. Вовк, С. Глубока, Р. Гуревич та ін.).

Важливим аспектом стимулювання саморозвитку особистості є створення й упровадження спеціальних програм з формування індивідуальних траєкторій розвитку самоосвітньої компетентності які сприятимуть опануванню способів і методів здійснення цього процесу. Водночас теоретичний аналіз наукових джерел дав підстави стверджувати, що проблема формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання не стала предметом окремого наукового пошуку в теоретичному та практичному аспектах.

Актуальність проблеми та об'єктивні потреби її вирішення зумовили вибір теми роботи – *«Формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання»*.

Мета дослідження полягає у визначенні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці доцільності формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання.

Досягнення мети дослідження передбачало виконання таких **завдань**:

- 1) на основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з'ясувати сутність базових дефініцій дослідження.
- 2) розкрити основні засоби та технології формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти.
- 3) Охарактеризувати змішане навчання як форму реалізації сучасного навчального процесу у системі закладів професійно-технічної освіти.
- 4) Дослідити готовність студентів закладів професійно-технічної освіти до впровадження технологій змішаного навчання.
- 5) Обґрунтувати програму формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання.

Об'єкт дослідження – процес формування самоосвітньої компетентності студентів.

Предмет дослідження – формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання.

Для досягнення мети дослідження та виконання його завдань використано такі **методи**: *теоретичні*: теоретичний аналіз, порівняння, систематизація та узагальнення психолого-педагогічної та методичної літератури, дисертаційних робіт – для з'ясування стану досліджуваної проблеми, сучасних підходів до формування самоосвітньої компетентності студентів; *емпіричні*: психолого-педагогічне спостереження, анкетування, методи самооцінювання – для вивчення готовності до формування самоосвітньої компетентності студентів; *методи математичної статистики й графічні методи* – для оброблення та аналізу кількісно-якісних показників дослідження, встановлення їхньої наукової достовірності.

Наукова **новизна й теоретичне значення дослідження** полягають у тому, що: уточнено сутність поняття «самоосвіта», «самоосвітня компетентність» особистості; удосконалено та розширено завдання та зміст технологій змішаного навчання з метою формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти; поглиблено уявлення про змістові характеристики комплексу механізмів формування готовності до формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що обґрунтовано та розроблено мотиваційно-тренінгову програму на основі технологій змішаного навчання, як засобу формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти. Результати дослідження можуть бути використані для укладання навчальних програм, методичних рекомендацій для формування готовності до саморозвитку студентів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань) та додатків.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність самоосвітньої компетентності майбутнього спеціаліста

Складність і багатогранність проблеми саморозвитку особистості полягає в тому, що вона має міждисциплінарний характер дослідження. Проаналізуємо провідні дефініції нашого дослідження: «саморозвиток», «самоосвіта» «компетентність» із позицій психології й педагогіки.

На думку К. Кучерявої [32], провідною детермінантою саморозвитку розвитку особистості у навчанні є творча самостійність та самодіяльність особистості, а не абстрактна або формальна активність. Основними мотивами самодіяльності, як зазначає науковець, є самовдосконалення, самореалізація, самоактуалізація особистості, що передбачає вияв відповідальності за свій вчинок, рішення, власну долю та долі інших людей.

П. Лузан, вважає, що саморозвиток особистості – це не просто залежна від особистості антропологічна проблема, сьогодні це важлива соціальна проблема, що очікує свого адекватного осмислення, а саме: наскільки суспільство забезпечує відповідні умови для самореалізації особистості, стимулює її саморозвиток чи, навпаки, блокує його [36, с. 9].

Два основних підходи до тлумачення поняття «саморозвиток» надає І. Мося^ психологічний та процесуально-організаційний [40]. Процесуально-організаційний підхід об'єднує розуміння особистісних та професійних самозмін як процесів. Серед них науковець виокремлює внутрішньо та зовнішньо організовані процеси.

Н. Олійник розглядає саморозвиток як цілеспрямовану багатоаспектну самозміну особистості, яка слугує меті максимального духовно-морального,

діяльнісно-практичного самозбагачення й саморозгортання; як самостійну побудову для продуктивної самореалізації у змінних умовах та успішного здійснення свого соціального призначення [43].

На думку С. Осипенко, зовнішньо організований процес саморозвитку передбачає наявність зовнішнього впливу, який, по суті, є педагогічним процесом, проте існує й неорганізований вплив, вплив середовища, тобто соціальний [46].

На підставі докладного аналізу наукових праць психологів з проблеми саморозвитку особистості, майже всі вони досліджують саморозвиток особистості переважно у межах суб'єктного та діяльнісного підходів.

Особистісний саморозвиток як свідому, цілеспрямовану й керовану активність особистості, мета якої полягає у самозміні в позитивному напрямі, що й забезпечує особистісне зростання, самовдосконалення/

Опрацювання науково-теоретичних джерел з відповідної проблематики дає підстави переконатися в тому, що, на думку психологів, основними формами саморозвитку, які можуть бути використані особистістю, є: самопрезентація, самовираження, самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізація, самореалізація.

Саморозвиток особистості забезпечує її здатність до самодетермінації. Цілеспрямований саморозвиток є якісним показником процесу становлення суб'єктності людини. Джерелом саморозвитку особистості є її взаємодія з оточенням. Мотивація до саморозвитку є важливою складовою й інструментом самоактуалізації особистості та є стійкою узагальненою особистісною диспозицією [41].

На думку термін «саморозвиток» є складним, оскільки містить у собі різні стани та механізми «самості», форми її прояву (самопізнання, самовизначення, самоідентифікація, самоствердження та інші). Саморозвиток тлумачиться автором як соціокультурний процес творчої, раціональної самоосвіти, самовиховання, самовизначення та спонтанний, зумовлений природою процес різнобічної самореалізації індивіда [48].

Саморозвиток особистості як активну цілеспрямовану діяльність задля зміни самої себе власними зусиллями, розглядає Г. Назаренко. На думку науковця, процес саморозвитку відбувається у двох формах: самовиховання (своєрідний вид внутрішньої діяльності суб'єкта, спрямованої на напрацювання умінь, навичок, здібностей, якостей для його самореалізації у демократичному середовищі) та самовдосконалення (найвища форма саморозвитку особистості як суб'єкта демократичної взаємодії, що здійснюється у моральній системі координат і потребує застосування механізму рефлексії, спрямованої на пізнання своєї поведінки, дій та вчинків, почуттів і здібностей, а також усвідомлення того, як його сприймають партнери по взаємодії) [36].

Саморозвиток особистості може набувати форм самореалізації та близьких до неї процесів – самоактуалізації (яку вважають вищою формою саморозвитку), самовизначення, самоздійснення та самовдосконалення. В основі більшості цих форм лежать конкретні процеси саморегуляції, самоконтролю, самовиховання, самоосвіти і самомоделювання [64].

Саморозвиток є необхідною умовою самореалізації особистості, самозміною суб'єкта у напрямі свого Я-ідеального, яке виникає під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників. Вчений наголошує на індивідуальній його складовій, яка розгортається у внутрішньому плані особистості [4].

Отже, в психології саморозвиток це – це процес активної, послідовної, прогресивної та в цілому незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості; саморозвиток – це потреба в самовдосконаленні, самовихованні, в становленні себе як особистості.

Самоосвіта – це феномен саморегуляції, яка забезпечує безперервність та наступність освіти. Самоосвіта дає можливість людині вдосконалювати свою кваліфікацію та здійснювати перекваліфікацію/

На думку В. Ляудіс, самоосвіта – це досягнення особистістю такого рівня компетентності, професійної майстерності та інших форм взаємин у процесі діяльності, що забезпечує розвиток якостей, переконань, а також

активності поведінки. Таким чином, з погляду внутрішнього прояву самоосвіти визначається як безперервний процес формування та розвитку особистості, що інтегрується потребами особистості та суспільства.

Вчена Л. Бондар також виділяє безперервність процесу самоосвіти зазначаючи, що самоосвіта – це безперервний процес зростання та розвитку знань та вдосконалення методів пізнання на основі сформованої у людини потреби у знаннях [6].

Самоосвіта сприймається як спланована, цілеспрямована робота особистості з себе. На думку Н. Борисенко самоосвіта це «спеціально організована, самодіяльна, систематична пізнавальна діяльність, спрямована на досягнення певних особистісно чи суспільно значущих освітніх цілей: задоволення пізнавальних процесів, загальнокультурних та професійних запитів та підвищення кваліфікації» [7].

Самоосвіта виникає з урахуванням потреб і завжди індивідуально (Т. Волошина [11], Ю. Демченко [18] Н. Довмантович [20] та ін.). Наявність незадоволеності своєю діяльністю та усвідомлення потреби у самозміні, особистісному та професійному зростанні спонукає спеціаліста займатися самоосвітою. Самоосвіта призводить до внутрішньої зміни суб'єкта діяльності, що сприяє самовихованню, розвитку особистісних якостей.

Таким чином, під самоосвітою ми розумітимемо безперервний процес спланованого та систематичного професійного особистісного самовдосконалення, яке сприяє самореалізації та самовихованню.

Самоосвіта включає ряд функцій що розкривають зміст даного поняття.

Головна функція самоосвіти – задоволення потреб та інтересів особистості у підготовці до трудової діяльності, спілкування, сімейно-побутової діяльності та ін, реалізація її спрямованостей, мотивів та установок.

Самоосвітня діяльність виконує функцію соціалізації, забезпечує самоідентифікацію особистості, її самореалізацію, самоактуалізацію, самоорганізацію, самоконтроль та самовизначення.

Пріоритетними у розвитку особистості вважаються такі функції:

- Орієнтовна функція дозволяє студенту закладу професійно-технічної освіти визначити себе у Культурі та зрозуміти своє місце у суспільстві;
- Компенсаторна функція сприяє подоланню недоліків освіти, ліквідації «білих плям» у загальній культурі;
- Функція саморозвитку включає розвиток самосвідомості, пам'яті, мислення, мовлення, рефлексивних здібностей;
- Методологічна функція це формування образу світу, свого місця у світі;
- Психотерапевтична включає збереження життєвої енергії, сили особистості, переживання повноти життя;
- Геронтологічна відповідає за підтримання зв'язків зі світом, зміцнення життєстійкості організму.

Аналіз наукових джерел свідчить, що поняття компетентність розглядається у різних тлумаченнях. Так, на думку О. Коломіної, компетентність – це «здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Дана компетентність ґрунтується на знаннях, навичках і вміннях та охоплює особистісне ставлення людини, її досвід, який дає змогу отримані знання залучати до життєвої ситуації, в якій можна їх застосувати. Тобто, компетентність включає знання, навички та вміння, а також ставлення, емоції, поведінкові компоненти, тобто увесь досвід людини, який можна задіяти для активної дії» [6, с. 11].

Компетентність за М. Леонтян, – це притаманна людині якість, яка включає освоєння певної сукупності знань, умінь, навичок, способів діяльності, тобто компонентів змісту навчання, які необхідні для ефективного виконання діяльності [23, с. 73].

Самоосвітня компетентність є динамічною та, на думку О. Кашникової., її можна диференціювати за рівнями розвитку [35].

Перший рівень (найнижчий). Самоосвіта характеризується тим, що самоосвіта не має цілеспрямованого характеру; епізодична, часто випадкова діяльність, спрямована на задоволення пізнавального інтересу. При цьому недостатньо розвинені організаційні вміння, виникають труднощі у визначенні цілей своєї діяльності, виборі способів та засобів їх застосування. Самоосвітня діяльність на цьому етапі автономна, вона супроводжує різні види діяльності, є їх компонентом. На цьому етапі має місце явно виражена перевага вчитися під керівництвом наставника.

На другому рівні розвитку самоосвіти з'являється активна самоосвітня діяльність, участь у роботі різних гуртків, де відбувається розширення, поглиблення, переосмислення набутих знань та умінь.

На рівні розвитку самоосвіти утворюється активна, систематична, багаторічна, регулярна робота з професійно-пізнавальної діяльності. Самоосвітня діяльність даного рівня вирізняється більшою чіткістю, дієвістю та реальністю цілей, добре розвиненою здатністю оцінювати свої можливості та згідно з цим визначати свої завдання. Важливим є достатній розвиток організаційних умінь, що дають можливість раціонально планувати та здійснювати самоосвітню діяльність. У результаті систематичної самоосвіти набуваються вміння ретельно аналізувати виконану роботу, співвідносити її результати з поставленими завданнями, раціональніше вибудовувати її.

Відповідно до аналізу досліджень фундаментом самоосвітньої компетентності виступають такі принципи: цілеспрямованість; безперервність, систематичність та послідовність; інтегративність; самостійність суб'єкта самоосвіти; загальність; добровільність; єдність загальної та професійної культури; індивідуалізація; взаємозв'язок та наступність; доступність; випереджальний характер; компенсаторність; перманентність переходу від нижчих щаблів до вищих; варіативність; відповідність змісту самоосвітньої діяльності рівню підготовленості студента закладу професійно-технічної освіти, його інтересам, потребам та можливостям засвоєння; комплексний підхід до відбору змісту знань;

поєднання індивідуальних та колективних форм самоосвіти; взаємозв'язок з практичною діяльністю; завершеність самоосвіти як процесу. Відповідно до Т. Тарасової, процес самоосвіти включає такі основні етапи (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Процес самоосвіти

Таким чином, усвідомлюючи потребу у певних знаннях, людина визначає мету самоосвіти, її засоби та способи, здійснює самоосвітню діяльність, проводить оцінку її результатів та самоконтроль, у разі потреби ставить перед собою нові цілі. У результаті розширюються професійні знання, удосконалюються та набуваються нові вміння, відбувається переосмислення процесу навчання. Відповідно до В.Кривенко, Є.Озерова, К. Нікітін, успіх

самоосвіти залежить від цілого ряду компонентів пізнавальної діяльності людини, серед яких першорядними є: усвідомлення людиною персональної необхідності у здобутті додаткових знань; володінні людиною необхідним розумовим розвитком, здібностями вбачати проблеми, формулювати їх, планувати послідовні кроки пошуку відповіді; вміння актуалізувати знання, способи діяльності, відбирати необхідні для вирішення проблеми; бажання вирішити проблему та у світлі цього завдання пізнання нового.

Отже, саморозвиток це – це процес активної, послідовної, прогресивної та в цілому незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості; саморозвиток – це потреба в самовдосконаленні, самовихованні, в становленні себе як особистості; самоосвіта – це феномен саморегуляції, яка забезпечує безперервність та наступність освіти. Самоосвіта дає можливість людині вдосконалювати свою кваліфікацію та здійснювати перекваліфікацію. Самоосвітня компетентність – це інтегрована якість особистості, яка включає вміння особистості визначати готовність до самоосвіти, самореалізації та орієнтуватися у цьому процесі протягом життя зважаючи на виклики суспільства.

1.2. Педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти

Актуальність розгляду педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти пов'язане з модернізацією сучасної професійно-технічної освіти.

Під педагогічними умовами розуміється сукупність педагогічних норм соціально-культурної адаптації системи самоосвіти до процесу вдосконалення. Удосконалення самоосвіти розуміється як інтегративний процес впровадження освітніх стандартів, компетентнісного підходу (підготовка кадрів, що супроводжується змінами комплексу компетенцій), аксіологічного підходу (розвиток культури освіти на основі цінностей),

стратегічного підходу (розвиток самоосвіти не лише у науковій сфері, а й у сфері управління освітою), у впровадженні стандартів виміру якості освітніх послуг).

С. Касіянц визначає соціально-педагогічні умови, які мають бути покладені в основу моделі вдосконалення самоосвіти студентів: опора на традиції, підвищення рівня наукової мобільності та ін. [25].

Однією з методологічних основ вивчення педагогічних умов є відоме положення системного аналізу про те, що система не може функціонувати та розвиватися без істотних та необхідних умов, сукупність яких називається середовищем системи. Це положення збігається з висновками К. Кучерявої [33], де зазначено, що будь-яка педагогічна система може успішно функціонувати лише за дотримання відповідних умов.

Дослідження О. Микитюк [38], включають у комплекс педагогічних умов, необхідні реалізації моделі управління спрямованої на вдосконалення самоосвіти такі компоненти: організаційно-управлінські умови, психолого-педагогічні, соціально-економічні.

Виявлення та вивчення стратегій поведінки студентів для визначення моделей взаємодії адміністрації закладу освіти зі студентом для підвищення мотивації у навчальній діяльності стає ключовим напрямком у освітньо-виховному процесі закладу освіти.

Розглянемо детальніше дані умови:

1) Організаційно-управлінські – це умови, що впорядковують управлінську взаємодію та оптимізують організаційну структуру закладу освіти для найкращого функціонування та розвитку керованого процесу.

Організаційно-управлінські умови включають інноваційний характер управління, оновлення функцій управління, забезпечення реальних можливостей для реалізації ініціатив, що висуваються, наявність служби методичного супроводу, організацію діагностичного обстеження педагогічного колективу (виявлення труднощів, комфорту в колективі,

самообстеження), розробку критеріїв оцінки ефективності управління якістю навчання.

2) Психолого-педагогічні – це умови, що формують зміст освітньо-виховного процесу.

Застосування засобів, методів і підходів в управлінні освітою, що оптимально поєднуються, вважаємо важливою психолого-педагогічною умовою управління якістю освіти [53].

Наступною соціально – педагогічною умовою виступає стандартизація вимог до результатів за освітніми програмами. Основна ідея полягає у більш ефективному індивідуальному підході до процесу навчання. Ця ідея викликає необхідність запровадження додаткових інновацій у освітню практику. Особливу увагу при побудові навчального плану слід приділити повноцінності всіх освітніх галузей.

3) Наступною психолого-педагогічною умовою є підготовленість студентів до реалізації функцій управління якістю освіти студентів закладів професійно-технічної освіти. З цією метою необхідна організація навчальних семінарів [31].

Створення позитивної мотивації у всіх учасників освітнього процесу через педагогічне стимулювання та підвищення самоосвітньої компетенції є четвертою психолого-педагогічною умовою, що дозволяє реалізувати модель управління якістю освіти.

4) Соціально-економічні – це умови зовнішнього характеру, що забезпечують функціонування та розвиток освітньої організації. включення до соціального партнерства організацій, що здійснюють підвищення розвитку професійної компетенції студентів. Ще однією соціально-економічною умовою є соціальне партнерство із соціальними установами, що забезпечує подальшу успішну соціалізацію студента [44].

Цей комплекс соціально-педагогічних умов забезпечує успішність реалізації моделі управління якістю освіти загалом.

З метою вдосконалення самоосвіти студентів необхідно конкретизувати зазначені педагогічні умови:

- 1) Оптимізація структури методичної служби закладу освіти;
- 2) Розробка актуального змісту методичної роботи відповідно до освітніх потреб студентів;
- 3) Включення студентів до професійних груп та спільноти у відкритому освітньому просторі для обміну та поглиблення досвіду.

Для оцінки педагогічних умов необхідно діагностувати ситуацію в закладі освіти.

На першому етапі необхідне проведення соціально-психологічного аналізу організації, спрямованого на виявлення загальних уявлень про переважаючі стратегії поведінки колективу.

Стратегія оптимізації, тобто зміни якщо й є, всі вони відбуваються за допомогою внутрішніх ресурсів без втручання ззовні. Інколи педагоги закладів професійно-технічної освіти свідомо пручаються змінам, які відбуваються в системі освіти.

Стратегія локальних змін передбачає спрощення тих структур, які є другорядними, не мають прямого впливу результат. Якщо ми розглядаємо освітній процес як систему, що складається з безлічі підпорядкованих елементів, то зміна одного не може не призвести до зміни іншого. Відповідно педагоги не використовують у своїй роботі системно-діяльнісний підхід і мають лише приблизні уявлення про те, що необхідно змінювати і як це загалом вплине на систему роботи освітньої організації в контексті формування самоосвітньої компетентності студентів.

Стратегія конкуренції, яка займає останнє місце дозволяє зробити висновок, чи впевнені студенти в ефективності своєї діяльності. Досягнення результату залежить від власної мотивації та ресурсів.

Таким чином, проаналізовано педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти. Розглянуто стратегію, спрямовану на розвиток самоосвітнього потенціалу та

підвищення якості освіти студентів закладів професійно-технічної освіти: орієнтація поведінки на кінцевий результат; поведінка студента, орієнтована на врахування витрат, уникнення можливої напруги при досягненні мети. За такої моделі формування самоосвітньої компетентності будується на поділі стратегічної мети на дрібніші конкретні кроки, заохочення навіть значних зусиль досягнення цілі.

Висновки до розділу 1

На основі аналізу наукової літератури встановлено, що: саморозвиток це – це процес активної, послідовної, прогресивної та в цілому незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості; саморозвиток – це потреба в самовдосконаленні, самовихованні, в становленні себе як особистості; самоосвіта – це феномен саморегуляції, яка забезпечує безперервність та наступність освіти. Самоосвіта дає можливість людині вдосконалювати свою кваліфікацію та здійснювати перекваліфікацію. Самоосвітня компетентність – це інтегрована якість особистості, яка включає вміння особистості визначати готовність до самоосвіти, самореалізації та орієнтуватися у цьому процесі протягом життя зважаючи на виклики суспільства.

проаналізовано педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти. Розглянуто стратегію, спрямовану на розвиток самоосвітнього потенціалу та підвищення якості освіти студентів закладів професійно-технічної освіти: орієнтація поведінки на кінцевий результат; поведінка студента, орієнтована на врахування витрат, уникнення можливої напруги при досягненні мети. За такої моделі формування самоосвітньої компетентності будується на поділі стратегічної мети на дрібніші конкретні кроки, заохочення навіть значних зусиль досягнення цілі.

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

2.1 Змішане навчання як форма реалізації сучасного навчального процесу у системі закладів професійно-технічної освіти

Концепція змішаного навчання бере свій початок ще з 60-х рр., проте сам термін «blended learning» вперше запропоновано у 1999 р. у американському журналі Interactive Learning Center. Варто зазначити, дана модель першочергово застосовувалася в авіаційній індустрії для контролю знань та витраченого часу. Авіакомпанія Boeing практикувала змішане навчання за допомогою компакт-дисків.

На сучасному етапі змішане навчання реалізується в режимі онлайн, через синхронні та асинхронні вебкасти, трансляції, відео і т.д.

Згідно К. Осадчої, під змішаним навчанням мається на увазі поєднання можливостей Інтернету та цифрових медіа з традиційним аудиторним навчанням [45].

Змішане навчання (Blended Learning) – це освітня концепція, у рамках якої студент отримує знання як самостійно (онлайн), так і в очній формі (з викладачем). Така модель дає можливість контролювати час, місце, темп та спосіб вивчення матеріалу. Змішане навчання дозволяє поєднувати традиційні методики та сучасні інформаційно-комунікаційні технології у навчанні [52].

Ця модель не передбачає радикальної відмови від традиційної моделі очного навчання (так званого Brick and Mortar Education), оскільки традиційна форма дає важливі навички та вміння. Таким чином, змішане навчання це найбільш оптимальний підхід навчання на сучасному етапі, де педагоги орієнтуючись на воєнний стан застосовують принцип «тут і зараз» та активізуючи навчальний процесі відповідно до певних обставин у країні.

Змішане навчання комбінує традиційне (Brick and Mortar Education) та дистанційне (електронне) навчання (eLearning).

Змішане навчання реалізується дозволяє реалізувати наступні педагогічні цілі навчання (рис. 2.1) [58].

Рис. 2.1 Цілі які реалізує змішане навчання

На сьогоднішній день немає єдиної загальноприйнятої класифікації моделей змішаного навчання. З невеликими термінологічними розбіжностями всі варіації сходяться на тому, що змішане навчання може бути реалізовано на двох рівнях – на рівні класно-урочної системи та на рівні особистості учня, що включає у собі як обов’язкову так і додаткову освіту.

1. Автономна група

При реалізації цієї моделі клас ділиться на 2 групи: одна займається традиційними навчальними засобами, інша – по онлайн-ресурсам. Критерій поділу на групи визначає педагог. Чисельний склад груп може змінюватися, групи мають можливість чергуватись. При цьому в освітній системі ведеться облік часу роботи, кількісних та якісних показників обсягу роботи кожного користувача.

2. Перевернутий клас

На відміну від традиційної організації уроків, коли великий час у класі приділяється пояснення нового матеріалу, модель «перевернутого класу» має на увазі перенесення репродуктивної навчальної діяльності на домашнє вивчення. Навпаки, робота у класі присвячується обговоренню вивченого, різних видів діяльності, організації індивідуальної та групової форми роботи за рахунок вивільнення часу від зубріння теоретичного матеріалу.

Під час дистанційного «домашнього» вивчення матеріалу ведеться облік часу роботи, фіксуються кількісні та якісні показники обсягу роботи кожного користувача.

3. Зміна робочих зон

Модель може бути реалізована як для одного класу, так і всієї паралелі. Учні діляться кілька груп і розподіляються по зонам:

А) Зона роботи онлайн (індивідуальна робота з інструкції вчителя)

Б) Зона роботи у групах (групова робота з інструкції вчителя)

Оптимальна кількість зон – не більше 4х.

Рис. 2.2 Класифікації класно-урочної моделі змішаного навчання [64]

Нижче представимо класифікацію персоналізації освіти при змішаному навчанні (рис. 2.3).

1. Новий профіль

Ця модель персоналізації навчання звільняє час студентів від рутини на користь своїх освітніх інтересів. При формуванні нового профілю за певними критеріями формуються групи учнів із груп однієї паралелі. Зона відповідальності на період навчання розподіляється між студентом та закладом освіти залежно від місця перебування студента. Вибрані предмети нового профілю вивчаються онлайн, інші заняття відбуваються у звичайному для освітнього закладу режимі.

2. Міжшкільна група

«Міжшкільна група» формується з різних навчальних закладів, які виявили бажання вивчати той чи інший предмет у рамках основної або додаткової освіти.

3. Індивідуальний навчальний план

При складанні індивідуального навчального плану розклад оптимізується для кожного студента з урахуванням його освітніх потреб.

Рис. 2.3 Класифікація персоналізації освіти при змішаному навчанні [66]

Останні дві моделі особливо доцільні для студентів з особливими освітніми потребами (обдаровані, маломобільні і т.д.), а також для студентів, які проживають на віддалених територіях і не мають змоги відвідувати заклади освіти.

Змішане навчання розвиває вміння організовувати та планувати роботу самостійно, отримувати та аналізувати знання, шукати та відбирати інформацію, приймати рішення, займатися самоосвітою. Крім того, воно дозволяє формувати навички презентації проектів, що є особливо важливим для майбутньої професійної діяльності студентів.

В. Ягупов систематизує результати змішаної моделі навчання (рис. 2.3) [69].

Рис 2.3 Результати змішаної моделі навчання

Таким чином, змішане навчання набуває актуальності у сучасних українських реаліях. З'ясовано, що змішане навчання – це освітня концепція, у рамках якої студент отримує знання як самостійно (онлайн), так і в очній формі (з викладачем). Така модель дає можливість контролювати час, місце, темп та спосіб вивчення матеріалу. Змішане навчання дозволяє поєднувати традиційні методики та сучасні інформаційно-комунікаційні технології у навчанні. Відповідно до вищесказаного, змішане навчання є ефективним інструментом формування метапредметних умінь та досягнення метапредметних результатів.

2.2 Готовність студентів закладів професійно-технічної освіти до впровадження технологій змішаного навчання

Аналіз наукової літератури показав, що проблема готовності студентів закладів професійно-технічної освіти до самоосвіти виділяється як самостійний напрямок.

Готовність до самоосвітньої діяльності – це стан чи якості особистості, що характеризуються знанням способів, форм і засобів самоосвіти, вмінням їх використовувати, і навіть відповідним станом мотиваційно-потребової сфери особистості. Готовність студента закладу професійно-технічної освіти до самоосвітньої діяльності має на увазі здатність самостійно вирішувати завдання теоретичного та практичного плану, що включає вміння дослідити та аналізувати власну практику, проектувати, прогнозувати та регулювати свою діяльність у рамках здійснення навчально-професійної ролі.

Т. Биковою виділено основні підходи до формування мотивації до самоосвіти:

- стійка мотивація до самоосвіти формується через розвиток психологічних складових;
- потрібне усвідомлення педагогом теоретичних та практичних методів процесу самоосвіти;
- необхідність тьюторського супроводу в апробації типових алгоритмів самоосвіти;
- - розвиток і стимуляція потреби до пізнавальної і дослідницької діяльності;
- напрям студента закладу професійно-технічної освіти у вирішенні самостійно поставлених самоосвітніх завдань;
- Різне стимулювання студентів закладів професійно-технічної освіти [2].

І. Грушина вважає, що самоосвіта важлива, по-перше, для самого студента закладу професійно-технічної освіти, щоб в умовах змін, у період

модернізації російської освіти, він міг навчитися справлятися з життєвими труднощами, не розгубитися, не зупинитися у професійному розвитку, а зберігати та примножувати кращі професійні якості, зуміти розвивати свій потенціал, активно будувати свою професійну кар'єру По-друге, це важливо для суспільства, в якому до рівня освіченості його членів висуваються найсерйозніші вимоги. Крім того, самоосвіта дозволяє студенту закладу професійно-технічної освіти реалізувати здібності та використовувати можливості для саморозвитку, побудови професійної кар'єри [15].

Вивчаючи значення самоосвіти підвищення професійної компетентності студента закладу професійно-технічної освіти, М. Кириченко [27] приходять до висновку, що воно дозволяє:

- забезпечити безперервність та системність діяльності студента закладу професійно-технічної освіти з оволодіння професійною майстерністю;
- максимально врахувати індивідуальні особливості та пізнавальні потреби кожного студента;
- вирішувати професійні проблеми без відриву від професійної діяльності.

Таким чином, самоосвітня компетентність дозволяє студенту закладу професійно-технічної освіти підвищити свою конкурентоспроможність, успішно адаптуватися до соціально-економічних умов, що змінюються.

У даному дослідженні механізми формування готовності до саморозвитку особистості студента складається з окремих частин (формування професійно важливих управлінських якостей студентів та конструктивного індивідуального стилю управління), кожній з яких притаманні свої характерні особливості, причому між цими частинами існує взаємозв'язок та взаємозалежність; наявність внутрішньої підпорядкованості; цілеспрямованість, динамічність, здатність зберігати стійкість та активність.

Провідним завданням формування готовності до саморозвитку особистості студента, є формування здатностей до рефлексії та постійного самовдосконалення. Зміст їхньої діяльності на цьому етапі полягає в зміцненні

умінь і навичок самоосвіти та самовиховання, удосконаленні здатностей аналізувати, оцінювати, коригувати й прогнозувати результати самоосвіти. На цьому етапі запроваджуються прийоми самоконтролю (усвідомлена регуляція формування готовності до саморозвитку особистості студента, власної поведінки та діяльності з метою забезпечити відповідність їх результатів поставленим цілям, вимогам чи правилам); самозвіту (звітування перед собою у різних формах – подумки, щоденник, «портфоліо» – про виконання взятих зобов'язань, реалізацію програми самоосвіти); самооцінки (судження викладача про ступінь наявності в нього певних якостей, властивостей та порівняння їх з певним еталоном, зразком).

До механізмів формування готовності до саморозвитку особистості студента належать: форми – самовиховання, самооцінка власних видів діяльності, консультування, самоосвіта (відеопрезентації результатів розвитку самоосвітньої компетентності, скайп-коучинг, веб-конференції, портфоліо розвитку самоосвітньої компетентності, застосування інших Інтернет-ресурсів), педагогічні читання, професійно-творчі майстерні, школи професійного успіху, професійні конкурси; методи – самоспостереження, самоаналіз, самоопитування, самокритика, методи самовпливу (самоорганізація, самопідбадьорення, самонаказ, самозвіт, самонавіювання, самопрограмування, самообстеження, самокорекція, аутогенне тренування, самозобов'язання, самосхвалення) [37].

Визначаючи механізми формування готовності до саморозвитку особистості студента нами було враховано наступне: комплекс вимог, які висуває до освітнього процесу сучасна педагогічна наука; сукупність кваліфікаційних вимог до особистості студента.

Враховуючи методологічну складову реалізації механізмів формування готовності до саморозвитку особистості студента ми враховували, що умови формування готовності до саморозвитку особистості студента мають впливати на формування пізнавальних мотивів, самоосвітніх знань, умінь і навичок, досвіду самоосвітньої діяльності, цінностей, що зумовлюють готовність і

здатність студента ефективно здійснювати самоосвітню діяльність у науково-методичній роботі.

Обґрунтовуючи механізми формування готовності до саморозвитку особистості студента ми враховували сучасні кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності студентів та визначили низку принципів (цілісності, діяльності, персоніфікації, системності, індивідуалізації, творчої самодіяльності тощо), які задовольняються вимогами задекларованих методологічних підходів.

Механізмами формування готовності до саморозвитку особистості студента нами було визначено:

- 1) використання інтерактивних технологій у науково-методичній роботі;
- 2) модернізація інформаційного середовища закладу освіти для вдосконалення компетентностей студентів;
- 3) створення ресурсного центру розвитку самоосвітньої компетентності творчої особистості студента [29].

Від сформованості мотиваційно-ціннісних орієнтацій студента до самоосвіти та самовдосконалення залежить активність особистості в самостійному оволодінні знаннями, а їхній розвиток адекватний розвитку компетентності як інтегративної властивості людини. Реалізація аксіологічного підходу в освітньому процесі створює сприятливі умови для розвитку емоційно-ціннісних переживань і ціннісних ставлень кожної особистості.

Самовдосконалення визнається однією з провідних передумов успішної творчої самореалізації особистості студента у професії та незмінно пов'язується з проявом суб'єктності студента як прагнення і здатності ініціативно, творчо і відповідально будувати власне життя, професійну діяльність і особистісно-професійний розвиток. Професійне самовдосконалення розглядається як провідний напрямок самоактивності студента на етапі його зрілості та забезпечує досягнення виключно позитивних

особистісно і професійно значущих зрушень внаслідок усвідомлених цілеспрямованих творчих дій по самозміні й самоактуалізації. Як складний і багатогранний феномен професійного самовдосконалення являє собою процес та результат творчого, цілеспрямованого, самостійного, самодетермінованого руху фахівця від Я- реального до Я-ідеального, від Я-потенційного до Я-актуального, що здійснюється у формі професійного самовиховання, самоосвіти й самоактуалізації, забезпечує досягнення студентом позитивних особистісних змін та є передумовою його успішної творчої самореалізації в професії.

У процесі самовдосконалення студент виступає суб'єктом власного розвитку, який самостійно визначає й активно виконує певні дії з удосконалення власної особистості і діяльності. Разом з тим, сам студент, його індивідуальні риси, здібності та ін. виступають головними об'єктами його самопізнавальних й самотворчих впливів. Загальна мета професійного самовдосконалення студента полягає в досягненні вершин особистісної і професійної досконалості та деталізується в ряді завдань, що є специфічними для кожного студента і залежать від його індивідуальних особливостей та уподобань. Проте всі їх можна умовно поєднати в три основні напрямки самовдосконалення студента: розвиток педагогічної майстерності (як удосконалення професійно значущих рис і якостей), підвищення компетентності (як збагачення професійно значущих компетенцій, якостей та вмінь фахівця) та актуалізація власного творчого потенціалу (як прояв творчих сутнісних сил студента у професійній діяльності) [30].

Головними засобами самовдосконалення виступають різноманітні форми творчої самоактивності, що тісно переплітаються і сприяють його зростанню до вершин особистісного і професійного розвитку.

Організація різних форм самоосвіти та самовиховання сприятиме тому, що процес професійного самовдосконалення набуде яскраво вираженого особистісно зорієнтованого характеру протікання, також сформує уміння студента застосовувати на етапі реалізації програми самовиховання

різноманітні методи, прийоми й засоби. Система самоосвітньої діяльності передбачає: поточне та перспективне планування; добір раціональних форм та засобів опанування інформації; оволодіння методикою аналізу та узагальнення свого та колективного досвіду; поступове оволодіння методами дослідницької й експериментальної діяльності. Професійно-педагогічне самовиховання як одна з провідних форм самовдосконалення студента являє собою усвідомлену діяльність, спрямовану на формування й розвиток у собі професійно значущих та корекцію негативних якостей особистості відповідно до вимог педагогічної професії та передбачає свідому роботу з розвитку своєї особистості як професіонала: адаптування своїх індивідуально-неповторних особливостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності і неперервний розвиток соціально-моральних та інших властивостей особистості, багатопланову діяльність із самопізнання, самоаналізу, самоконтролю, самозвіту, самонаказу, самопереконання, самовправляння, самонавіювання та ін.

До основних джерел інформації у самоосвітній діяльності належать: книжки (наукова, науково-методична, методична, публіцистична, художня та інша література); фахова періодика (газети, журнали); Інтернет, телебачення, відео та аудіо інформація; семінари, круглі столи, конференції; майстер-класи; курси підвищення кваліфікації; екскурсії, театри, виставки, музеї, концерти; заходи з обміну досвідом; різноманітні курси тощо [52].

Професійний саморозвиток студента має відбуватися не стихійно, а за індивідуальним цілеспрямованим планом самоосвіти. При складанні планів доцільно враховувати такі принципи самоосвіти фахівця: принцип цілісності (системність самоосвітньої діяльності); принцип діяльності (практична спрямованість роботи); принцип мобільності (відповідність змісту самоосвіти, рівню професійної компетентності); принцип самореалізації (впровадження у життя своїх внутрішніх можливостей та здібностей); принцип самоорганізації (здатність особистості раціонально організувати свою діяльність) [58].

План самоосвіти студента повинен містити: перелік літератури, яку планується опрацювати; визначені форми самоосвіти; термін завершення роботи; передбачувані результати (підготовка доповіді, виступ на засіданні методичного об'єднання, опис досвіду роботи, оформлення результатів у вигляді звіту і т.д.).

Основними завданнями для роботи з темами самоосвіти студента є: вдосконалення теоретичних знань та професійно-педагогічної компетентності; оволодіння новими формами, методами і прийомами навчання; вивчення та впровадження в практику перспективного педагогічного досвіду, новітніх досягнень педагогічної і психологічної науки, нових педагогічних технологій; розвиток інноваційних процесів.

Зміст індивідуальної самоосвіти студента охоплює: систематичний аналіз психолого-педагогічної, наукової літератури, безпосередню участь у роботі методичних об'єднань й семінарів, конференцій та педагогічних читань; проведення експериментальних досліджень; підготовку доповідей, виступів, огляд і реферування педагогічних та методичних журналів, збірників та інше.

Результати самоосвітньої діяльності студента можуть бути втіленими у таких у формах: доповіді та виступу на семінарі, педагогічній раді й засіданні методичного об'єднання; реферату; програм; методичного посібника; статті для фахового видання; добірки дидактичного матеріалу; науково-методичної розробки або проекту; методичного чи діагностичного кейсу тощо [64].

Зібраний та узагальнений у процесі самоосвітньої діяльності матеріал доцільно розподілити за окремими темами та зберігати у вигляді карток, спеціальних зошитів, тематичних папок, особистого педагогічного щоденника тощо [66]. Прояв самоосвітньої активності студента – результат високої самоорганізації як особистої діяльності, без якої він не може вдосконалювати свій професіоналізм, так і організація самоосвіти студента для підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності. Провідними внутрішніми мотивами самоосвіти студента мають стати: бажання змінити слабкі сторони

володіння певним напрямом діяльності; глибоке вивчення теорії та практики визначеної проблеми; намагання осмислити, втілити у практику, запропонувати колегам механізм певної дії; не зупинятися на досягнутому [68].

Самовдосконалення студента не обмежується перейняттям кращого досвіду інших і впровадженням його в практику своєї діяльності, а передбачає, перш за все, прояв креативності студента, в якій актуалізується й реалізується його творчий потенціал. Власна творчість студента з одного боку стимулює його до самовдосконалення, сприяє визначенню його пріоритетних завдань і напрямків, а з іншого – забезпечує втілення його результатів у практику повсякденної діяльності студента .

Використання інтерактивних технологій для відновлення і збагачення психологічно-біоенергетичних ресурсів та збалансованості особистісно-професійних якостей студента реалізується шляхом упровадження тренінгових занять, аналізу конкретних проблемних ситуацій, ділової гри.

Професійний тренінг – це не лише засіб напрацювання зовнішніх «технік», але й тренування психіки. Особлива увага при цьому має приділятися прийомам психологічного розвантаження та психологічного самозахисту студента. Різні види тренінгу спрямовані, перш за все, на внутрішні психологічні якості (настанова на пошук, творчість), адекватний аналіз проблемної ситуації, прийоми ефективного професійного взаєморозуміння, готовність до варіативності та вибору [2].

Під час проведення тренінгів необхідно чітко продумувати спрямованість змісту завдань: які саме професійні якості фахівця необхідно покращити. Перехід на нові рівні професійної компетентності – складний процес, що передбачає зміну старих та виникнення нових форм, тому у ньому виокремлюють кілька етапів, що мають образні назви: «розігрів» професіонала, забезпечення

його відкритості, зниження напруження, подолання особистісного заперечення змін; лабілізація – усвідомлення людиною неадекватності своєї поведінки, створення позитивної мотивації до навчання, готовність до опанування нового; дії щодо змін, оволодіння прийомами, «техніками» нової поведінки, розробка можливих альтернатив поведінки; «замороження» – закріплення нових способів діяльності, інтеграція їх в особистість [8].

Професійний тренінг найбільш ефективно відбувається в активних формах групового навчання. Спільним у всіх цих різноманітних формах є те, що кожен учасник групового заняття навчається самостійно (за непрямої допомоги інших) ставити діагноз своїм труднощам та можливостям, знаходити шляхи розв'язання своїх проблем, розуміти самого себе, здійснювати самодіагностику.

Активні імітаційні методи (соціально-психологічний тренінг) охоплює неігрові методи (аналіз конкретних ситуацій, вирішення професійних завдань тощо) та ігрові (ділова гра, виконання ролей, інсценізація ситуацій тощо). Зупинимось на них детальніше.

Аналіз конкретних проблемних (професійних) ситуацій у запропонованому дослідженні спонукає студента зробити певний вибір. Вони обговорюють, які існують шляхи розв'язання запропонованих ситуацій та якими можуть бути наслідки кожного з них. Спочатку добирається «свіжа» ситуація з життя, потім здійснюється її психологізація та драматизація, розкриваються особливості взаємодії учасників ситуації, риси характеру окремих дійових осіб (не повинно бути позитивних постатей без недоліків та негативних без чеснот) [15].

Під час аналізу та групового обговорення конкретної ситуації кожен учасник пояснює свою власну точку зору, навчається самостійно

формулювати проблему, розвиває в собі вміння слухати. При аналізі ситуації необхідно звертати увагу учасників експерименту на те, що тренуються не лише професійні навички, але й особистісні риси, і які саме [30].

Рольовий тренінг передбачає прийняття та вибір ролі, копіювання ролі, обмін ролями, відкриття нових ролей. Нерідко у ході рольової гри (на відміну від аналізу ситуації) моделюються конфліктні випадки, що виявляють розбіжність точок зору учасників. Можуть пропонуватися такі сценарії: оберіть характер, дотримуйтеся свого характеру, посеред розмови змініть ролі та віднайдіть нові докази, позиції.

Застосовується також тренінг сенситивності, коли учасники мають самостійно організувати свої відносини під час суперечки на зворотний зв'язок, що сприятиме покращенню розуміння себе та інших у ході тренінгу. Спілкування відбувається за принципом «тут і тепер» без апеляції до минулого, нерідко шляхом спроб та помилок, а не на основі опанування загальних принципів спілкування.

Ситуаційний тренінг навчає студента соціальних умінь в ході інсценування конкретних епізодів доти, поки вміння не будуть сформованими на належному рівні.

Ділова гра формує в учасників вміння подумки здійснювати види самоосвітньої діяльності, відтворювати різні сторони діяльності студента. Учасники ділової гри мають кілька цілей: ігрову (ціль ролі), робочу (як учасника спільної діяльності) та професійну (оволодіти у діловій грі професійними якостями та вміннями).

Зазвичай практикується спеціальна проблематизація (загострення) ситуації, зіставлення точок зору в групах, критичне обговорення та оцінка результатів груп, де визначають підстави запропонованих рішень. Учасники навчаються рефлексувати з приводу своєї точки зору, знаходити «слабкі місця», самостійно оцінювати педагогічні рішення. Після проблематизації та рефлексії відбувається фаза організованих спільних рішень. У грі виникає так звана «ігрова культура мислення», що містить: розуміння можливості у

процесі групової міжрольової взаємодії отримати нове, емоційно відчутне знання. При цьому виникає збагачення кожного учасника новими уявленнями про себе на основі зіставлення оцінок.

Модернізація інформаційного середовища для вдосконалення особистості студента реалізовується шляхом впровадження в педагогічну діяльність студента комп'ютера та Інтернету. Це значно впливає на збільшення можливостей для самоосвіти студента, забезпечує зв'язок із практичною діяльністю й самореалізацією. Студентам варто: створити електронні заняття, посібники; розробити стандартне планування з теми чи групи тем й пакету тестових завдань в електронному вигляді; укласти комплекти дидактичного матеріалу; сформувати бази даних із питань і задач; створити електронну бібліотеку творів літератури відповідно до програми.

Навчання, у якому застосовуються елементи проблемного навчання та засоби ІКТ, формує у студента продуктивне мислення, пізнавальну активність, ерудицію, інтуїцію, самостійність, готовність до динамічних змін, оперативності у прийнятті рішення та здатність до співробітництва з іншими людьми.

Створення ресурсного центру розвитку самоосвітньої компетентності творчої особистості студента являє собою сукупність різноманітних матеріалів, які добирає студент у процесі неперервної самоосвіти, методичної роботи, творчого конструювання та використовує у власній творчій професійній діяльності. Науково-методична лабораторія студента містить записи із самоосвіти; конспекти наукових праць, прослуханих лекцій, доповідей, відвіданих занять своїх колег; наочності, що включає різноманітні малюнки, фото, портрети, таблиці та ін., якими курівник збагатить свій усний виступ на педагогічних нарадах тощо; розроблений дидактичний матеріал (завдання, вправи, нові оригінальні розробки занять (власних і колег), цікаві сценарії свят, олімпіад, конкурсів, вікторин, факультативних занять, різноманітних заходів. Загалом, створення науково-методичної лабораторії студента передбачає побудову індивідуальної системи неперервної роботи з

самовдосконалення (особливо з самоосвіти) на основі вивчення власних професійно значущих рис та якостей, можливостей та недоліків, а також наявних ускладнень і протиріч здійснюваної педагогічної діяльності; розробку індивідуальної системи забезпечення технології освітнього процесу: зібрання дидактичного матеріалу, конструювання оптимальних варіантів занять; активну участь у роботі методичних об'єднань, в різних формах колективної творчої діяльності викладачів, а також написання методичних розробок, ведення наукового дослідження.

Процеси оцінювання, аналізу та корекції результатів розвитку самоосвітньої компетентності студента ми розглядаємо як цілісний конструкт компонентів готовності до розвитку самоосвітньої компетентності студентів, а саме: когнітивно-пізнавальний, потребово-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний, соціально-комунікативний компоненти, з критеріями (гностичний, акмеологічний, технологічний, аксіологічний, рефлексивний) та відповідними показниками, що в комплексі характеризують рівні розвитку самоосвітньої компетентності студента : низький, середній, високий.

При дотриманні охарактеризованих вище механізмів та повноцінному забезпеченні обґрунтованих відповідних методів і форм результатом реалізації запропонованих механізмів передбачаємо конкурентоспроможність студента , оскільки саморозвиток він виконує кілька функцій:

- а) є засобом дослідження процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента;
- б) відображає логіку процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента щодо постійного й цілеспрямованого особистісного удосконалення;
- в) унаочнює основні позиції досліджуваного процесу, узагальнює результати та орієнтує на його постійну модернізацію [18].

Розроблені механізми розвитку самоосвітньої компетентності студента виконують просвітницьку, розвивальну та коригувальну функції.

Просвітницька функція полягає в ознайомленні студента із явищем розвитку самоосвітньої компетентності та її складовими.

Розвивальна функція полягає у підвищенні рівня розвитку самоосвітньої компетентності студента.

Коригувальна функція рекомендацій полягає у корекції дефектів процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента.

Реалізація розроблених педагогічних умов процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента має відбуватися у чотири етапи: діагностичний, підготовчий, основний, заключний .

На першому (діагностичному) етапі здійснюється діагностування процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента.

На другому (підготовчому) етапі здійснюється створення позитивної настанови на сприйняття та усвідомлення інформації щодо розвитку самоосвітньої компетентності студента.

На третьому (основному) етапі здійснюється внесення корективів до процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента; формування (актуалізація) у студента потреби в професійному саморозвитку; забезпечення педагогічних умов для орієнтації студента у стратегіях, напрямках, формах та методах розвитку самоосвітньої компетентності; забезпечення адекватної підтримки студента на всіх рівнях розвитку самоосвітньої компетентності, а саме: інформаційно-методичному, психологічному, психотерапевтичному; реалізація навігаційних функцій системи післядипломної освіти щодо забезпечення процесу розвитку самоосвітньої компетентності студента та функціонального підходу у процесі моделювання, втілення та корекції розвитку самоосвітньої компетентності студента; застосування організаційно-методичних, психолого-педагогічних та індивідуальних засобів стабілізації розвитку самоосвітньої компетентності студента; впровадження системи формування психолого-педагогічної спрямованості на розвиток і саморозвиток суб'єктів освітнього простору (методики, стратегії і тактики, способи дій відповідно до персональних освітніх траєкторій та завдань освіти);

надання допомоги (у разі потреби) щодо рефлексії, систематизації та узагальнення власного досвіду у контексті професійно-творчої самореалізації та результатів цього досвіду; виявлення ефективних стратегій, напрямків, способів, видів, форм, методів розвитку самоосвітньої компетентності студента.

На четвертому (прикінцевому) етапі здійснюється зіставлення та аналіз суб'єктивних звітів щодо занять з підвищення рівня розвитку самоосвітньої компетентності; виконується повторне діагностування з метою визначення ефективності розвитку самоосвітньої компетентності; організація та проведення семінарів-практикумів, тренінгів для студентів з проблем розвитку самоосвітньої компетентності.

Здійснене нами дослідження дає підстави для виокремлення функцій у процесі професійного самовдосконалення студента, серед яких:

1. Спонукально-мотиваційна, що спрямована на актуалізацію (формування) потреби студента у професійному саморозвитку та подальшій професійно-творчій самореалізації.

2. Допоміжно-підтримуюча – своєчасний «аудит» наявних проблем та надання ресурсів щодо нівелювання ускладнень у професійній діяльності.

3. Стимулююча, що виражається у своєчасному впливові на мотиваційно-вольову сферу студента, з метою заохочення щодо реалізації персональної траєкторії розвитку самоосвітньої компетентності.

4. Стабілізаційно-закріплююча – своєчасна підтримка впевненості студента у можливості досягти цілі та вирішення завдання для розвитку самоосвітньої компетентності й адекватна оцінка позитивних змін у професійному «портреті» й професійній діяльності студента.

5. Розвивальна – створення умов для неперервного розвитку у студента професійної компетентності в науково-методичній роботі.

6. Конструктивно-формулююча – надання орієнтирів щодо проектування та моделювання оптимальних умов для руху і саморуху

студента у науково-методичній роботі за обраними траєкторіями професійного розвитку і саморозвитку.

7. Евристично-емпірична – науково-методичне забезпечення умов для практичної апробації та реалізації творчих здобутків студента на шляху до професійного розвитку і саморозвитку.

Аналіз накопиченого в педагогічній науці теоретичного і фактичного досвіду дає підстави визначити такі види розвитку самоосвітньої компетентності студента:

– відкритий (прямий) супровід застосовується у випадку, коли студент репродуктивно рухається за шаблоном розвитку самоосвітньої компетентності.

– зосереджено-опосередкований – у випадках, які потребують спостереження й діагностування ускладнень, що виникають на шляху до розвитку самоосвітньої компетентності студента.

– суттєво-конкретний – надання змістової допомоги студентам у конкретних професійних ситуаціях.

– поточний, що застосовується з метою спостереження за динамікою розвитку самоосвітньої компетентності студента.

– ситуативно-змістовий – у випадках, що потребують додаткових знань та ситуативного втручання ззовні або залучення ресурсів, яких немає у студента.

– епізодично-потенційний – у випадках руху студента за комбіновано-творчою або творчою траєкторіями розвитку самоосвітньої компетентності.

– індивідуальний – застосовується відповідно до особистісних потреб студента.

Результати здійсненого дослідження дають можливість забезпечити впровадження механізмів формування розвитку самоосвітньої компетентності студента. Для реалізації розроблених механізмів сформульовано таке завдання: ознайомити студента з поняттям «розвитку самоосвітньої

компетентності»; із напрямками розвитку самоосвітньої компетентності студента; з механізмами формування готовності до саморозвитку особистості студента. Підставою формулювання запропонованих механізмів є положення про те, що компетентнісний підхід полягає в зміщенні акценту з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку здатності студента практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях самоосвітньої та педагогічної діяльності.

За результатами здійсненого наукового дослідження пропонуємо наступні механізми для розвитку самоосвітньої компетентності студента, а саме: усвідомити необхідність змін у власній діяльності; напрацювати вміння аналізувати освітній процес, що дає можливість своєчасно визначати професійні проблеми та недоліки у навчально-професійній діяльності студента; здійснювати самоосвітню діяльність або відвідувати семінари-практикуми з проблем розвитку самоосвітньої компетентності; проводити тренінги міжособистісного спілкування; використовувати періодичну пресу та можливості Інтернету як джерел інформації про певні професійні орієнтири тощо.

Висновки до розділу 2

Змішане навчання як форма реалізації сучасного навчального процесу у системі закладів професійно-технічної освіти набуває актуальності у сучасних українських реаліях; це освітня концепція, у рамках якої студент отримує знання як самостійно (онлайн), так і в очній формі (з викладачем). Така модель дає можливість контролювати час, місце, темп та спосіб вивчення матеріалу. Змішане навчання дозволяє поєднувати традиційні методики та сучасні інформаційно-комунікаційні технології у навчанні.

Розглянуто готовність студентів закладів професійно-технічної освіти до впровадження технологій змішаного навчання як стан, що характеризується знанням способів, форм і засобів самоосвіти, вмінням їх використовувати, і навіть відповідним станом мотиваційно-потребової сфери особистості. Готовність студента закладу професійно-технічної освіти до самоосвітньої діяльності має на увазі здатність самостійно вирішувати завдання теоретичного та практичного плану, що включає вміння дослідити та аналізувати власну практику, проектувати, прогнозувати та регулювати свою діяльність у рамках здійснення навчально-професійної ролі.

РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

3.1 Проектування програми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання

Проектування програми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання було реалізовано на базі Рівненського професійного ліцею (в якому я проходив виробничу практику навчаючись на IV курсі бакалаврату) . Всього задіяно 30 студентів 18-19 років.

Програма формування готовності до саморозвитку особистості студента була реалізована в умовах очно-дистанційної форми з застосуванням принципів системного, ситуаційного, компетентнісного, інноваційного та інших підходів. Зауважимо, що в теорії управління системний підхід розглядається як набір правил, принципів, якими керуються управлінці; як системний спосіб мислення. Система розуміється як певна цілісність, що складається із взаємозалежних елементів, кожен із яких вносить свій внесок у характеристику цілого [55].

Запропонована програма містить розробку тренінгу, орієнтованого на формування професійно важливих управлінських якостей готовності до саморозвитку особистості студента (вправи з арсеналу технік гештальт-терапії, когнітивної терапії, психодрами, соціодрами, аксіодрами (робота з цінностями) та ін.). Поряд із цим вона вбрала в себе тренінгові започаткування (тренінги особистісної зрілості, соціальної та комунікативної компетентності, толерантності, формування психологічної готовності студентів до різних видів діяльності й навчання) вітчизняних і зарубіжних учених (Г. Бакірова,

О. Бондарчук, В. Бочелюк, О. Штепатаін.) [13;23;26], модифіковані нами відповідно до предмету дослідження.

Створення мотиваційної та когнітивної бази, необхідної для ефективності тренінгової роботи, забезпечило продуктивність практичного відпрацювання соціально-перцептивних та інтерактивних вмінь та навичок оптимального спілкування: адекватного сприймання, опрацювання та подачі інформації, попередження конфлікту, самоконтролю за емоційними реакціями та їх експресією, застосування ефективних прийомів невербальної комунікації, соціальної перцепції тощо.

Мета програми: створення умов для розвитку зацікавленості формування готовності до саморозвитку особистості студента.

Завдання програми включають:

1. Розробку тренінгів, ділових ігор, спрямованих на підвищення професійної майстерності формування готовності до саморозвитку особистості студента.

2. Розробку заходів, спрямованих на створення «ситуації успіху» для кожного студента (мотивація «на успіх, до уникнення невдач»).

3. Організацію методичних заходів з питань методичної діяльності, демонстрації своїх можливостей, надання можливості реалізовувати свої ідеї: мотиви «Саморозвиток», «Висловлювання», «Самореалізація».

4. Організацію студента до освоєння і реалізації сучасних педагогічних технологій.

План реалізації програми формування готовності до саморозвитку особистості студента (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

**План реалізації програми саморозвитку особистості студента
(змішане навчання)**

№	Захід	Мета, завдання	Тьютор
	Завдання 1. Розробка семінарів, тренінгів, ділових ігор, спрямованих на		

підвищення внутрішньої мотивації			
1	Практико-орієнтований семінар «Розвиток професійної мотивації»	<p>Цілі: підвести до обговорення структури діяльнісного та особистісно-орієнтованого і підходів при організації НСД по реалізації змісту освітньої програми в освітній, використовуючи сучасні прийоми і технології творчого рішення і мозкового штурму.</p> <p>Завдання:</p> <p>1. Розглянути поняття адаптивності з позиції самооцінки особистісної мотивації на успішність за допомогою запропонованої експрес-діагностики і підвести до орієнтації на досягнення мети і успішності в діяльності студента.</p> <p>2. Шляхом загострення протиріч, що ведуть до дезадаптації, вивести на творчий пошук прогресивних шляхів розвитку особистості способом моделювання і</p>	методист

		<p>складання алгоритмів і схем від потенціалу особистісного зростання до ціннісно орієнтованої діяльності.</p> <p>3. Сприяти цільовій установці на спільну творчу діяльність в процесі визначення проблем, які необхідно вирішувати в організації освітнього процесу, через застосування тесту «Коло, трикутники, квадрати» на визначення власної готовності до вдосконалення.</p>	
2	Тренінг «Усвідомлення професійних мотивів»	<p>Мета: Розвиток навичок групової колективної роботи.</p> <p>Завдання: Прояснення своїх мотив і потреб, розвиток самосвідомості і самодослідження учасників, відчути власну відповідальність за свої професійні мотиви.</p>	методист

3	Ділова гра «Я професіонал»	<p>Цілі: Розвиток професійної мотивації студента в умовах реалізації Базового освітнього стандарту.</p> <p>Розвиток готовності особистості студента до самостійної професійної діяльності</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Допомогти визначити рівень своєї професійної мотивації в умовах реалізації Державних стандартів, порівняти й проаналізувати свою конкурентоспроможність і професійну компетентність. 2. Розвивати уявлення про професійно значущі якості. 3. Виховувати потребу в творчій діяльності, творчості, позитивне ставлення до праці. 	методист
Завдання 2. Розробка заходів, спрямованих на створення «ситуації успіху» (мотивація на успіх і уникнення невдач)			
4	Психологічний тренінг для студента «Формула	Цілі: згуртування педагогічного колективу,	педагог психолог

	успіху»	<p>розвиток комунікативних навичок, емоційної стійкості, впевненості в собі, доброзичливого ставлення один до одного завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування сприятливого психологічного клімату. 2. Знаходження подібностей в учасників групи для поліпшення взаємодії між ними. 3. Розвиток вміння працювати в команді. 4. Усвідомлення кожним учасником своєї ролі, функції в групі, підвищити комунікативні навички студентів. 	
5	Ділова гра «Психолого-педагогічні умови створення ситуації успіху»	<p>Мета: сприяння формуванню у студентів потреби використання в своїй роботі принципу «Успіх породжує успіх»</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сприяти підвищенню професійної компетентності студентів. 2. Систематизувати прийоми 	педагог психолог

		і методи створення ситуації успіху на занятті. 3. проаналізувати методи і прийоми створення ситуації успіху.	
6	Тренінг «Ключі до успіху»	Завдання: 1. Визначити ключові позиції на шляху особистісного зростання. 2. Сприяти освоєнню активної позиції самопізнання і самодіагностики. 3. Розвивати усвідомлене прагнення до успіху й подолання професійних труднощів.	методист
7	Тренінг «Стежка до свого я»	Мета: Створення умов для збереження й підтримання психологічного здоров'я студентів Завдання: 1. Навчання позитивного самоствавлення й прийняття інших людей; 2. Навчання рефлексивним вмінням; 3. Розвивати потребу в саморозвитку	педагог психолог

Завдання 3. Організація методичних заходів з питань методичної діяльності, демонстрації своїх можливостей, надання можливості реалізовувати свої ідеї: мотиви «Саморозвиток», «Самовираження», «Самореалізація», «Самооцінка»			
8	Ділова гра на тему: «Самовираження - важливий етап для професійного успіху»	<p>Мета: дати поняття про освічену людину, що володіє якостями, які сприяють її просуванню до життєвого і професійного успіху.</p> <p>Завдання: Створити умови для стимулювання студента до самоосвіти та самовдосконалення.</p> <p>Створити умови для творчого самовираження всіх учасників освітнього процесу.</p>	педагог психолог
9	Консультація з теми: «Організація роботи з самоосвітою студента»	<p>Мета: Проаналізувати методичні рекомендації щодо складання плану роботи з самоосвітою.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дати рекомендації щодо вибору тематики самоосвіти в залежності від стажу і досвіду роботи. 2. Ознайомити зі змістом і методикою складання індивідуального плану та 	методист

		<p>плану роботи з самоосвіти.</p> <p>3. Надати рекомендації з проведення студентами процедури самоаналізу.</p>	
8.	Самооцінка студента: складання портфоліо	<p>Мета: проаналізувати результати професійної діяльності, щоб зробити певні висновки про подальший розвиток у професії – професійній кар'єрі.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити методологічні підстави для створення та використання портфоліо; 2. Встановити єдині підходи до визначення сутності, структури, параметрів оцінки діяльності студента в Портфоліо; 3. Визначити процедури оцінки результатів педагогічної діяльності студента; 4. Створити модель способів фіксації досягнень студента. 	

Усі форми супроводу можна представити у вигляді двох взаємопов'язаних груп: групові форми (практикуми, семінари, творчі

мікрогрупи, консультації, робота з єдиними методичними темами, ділові ігри, тренінги тощо); індивідуальні форми методичної роботи (стажування, самоосвіта, співбесіди, індивідуальні консультації, складання портфоліо і т.д.) [25].

Реалізуючи першу задачу програми супроводу, особлива увага приділяється залученню студентів у активну тренінгову діяльність.

Семінари-практикуми дають можливість проявити певний рівень самостійності й творчості при підготовці, підборі матеріалів, представленні своїх знань і уявлень з теми. У ході семінарів були використані такі активні форми роботи як диспути, дискусії, аналіз педагогічних ситуацій, ділові ігри і так далі.

Реалізація тренінгових занять спрямованих на поліпшення психологічного самопочуття студентів, навчання їх техніці саморегуляції підвищенню стресостійкості, формування установок на успіх, уникнення невдач.

Також, розроблені методичні заходи у вигляді ділової гри, «круглого столу», консультації, які включали діяльність студентів з розвитку самоосвітньої компетентності.

Значущим напрямом роботи є презентація досягнень – презентація портфоліо. Зупинимось докладніше на такій формі як портфоліо студента - «Досьє успіхів», яке включає все важливе, цікаве і потрібне в його професійному житті.

Основне завдання портфоліо – націлити студента на розвиток професійних якостей і підвищення кваліфікації, а значить сприяти зростанню професійної успішності [2].

Головне призначення портфоліо – демонстрація найбільш значущих результатів практичної діяльності для оцінки професійної компетенції студента. Портфоліо надає можливість студенту проаналізувати, узагальнити й систематизувати результати своєї роботи, об'єктивно оцінити свої

можливості й спланувати дії щодо подолання труднощів і досягнення більш високих результатів.

За змістом можна виділити кілька видів портфоліо:

- атестаційне портфоліо, що відображає результати педагогічної діяльності студента за міжатестаційний період;
- накопичувальне портфоліо, що містить відомості про всі результати педагогічної діяльності студента (результати моніторингу, підвищення кваліфікації, участь у конкурсах і т.д.);
- тематичне портфоліо, що формується в процесі вивчення деякої освітньої галузі або великої теми;
- проблемне портфоліо, що містить відомості з актуальних для студента проблем [92].

Залежно від оформлення портфоліо студента може бути:

- друкованими,
- електронними.

За часом створення портфоліо студента діляться на:

- короткострокові (проблемні),
- середньострокові (тематичні),
- довгострокові (атестаційні, накопичувальні). Від виду і завдань портфоліо залежить його структура.

Основними підходами до розробки ведення портфоліо є:

1. Компетентнісний підхід (оцінка за результатами реалізації студента основних професійних функцій і компетенцій);
2. Діяльнісний підхід (оцінка по виконанню основних видів діяльності: освітньо-виховної, здоров'язберігаючої, методичної, інноваційної, педагогічної);
3. Системний підхід (оцінка рівня сукупності професійних досягнень: структурний аналіз, який сприяє виявленню системоутворюючих зв'язків і відносин, визначенню внутрішньої організації портфоліо студента ; функціональний аналіз, що дозволяє розкрити функції портфоліо в цілому і

окремих його компонентів) [9].

Основними принципами формування та ведення портфоліо є:

1. Принцип безперервності: полягає в постійному систематичному й послідовному поповненні портфоліо;
2. Принцип інтеракції: полягає в забезпеченні з суб'єктами освітнього простору ефективного зворотного зв'язку;
3. Принцип діагностично-прогностичної спрямованості: полягає в відображенні стану професійного зростання студента, наявності параметрів професійної діяльності;
4. Принцип науковості: полягає в обґрунтуванні доцільності побудови портфоліо на базі системного, компетентнісного і діяльнісного підходів);
5. Принцип індивідуально-диференційованої спрямованості: передбачає оцінку професіоналізму студента відповідно до вимог результативності закладу освіти [8].

Вимоги до оформлення портфоліо:

- систематичність і регулярність самомоніторингу (збір і наповнення матеріалів відповідно до розділів портфоліо студент здійснює протягом всієї своєї діяльності.);
- цілісність, тематична завершеність представлених матеріалів;
- акуратність і естетичність оформлення;
- зібрані матеріали датуються, розбиваються на розділи.

Існують різні підходи до побудови портфоліо студентів. Розглянемо найбільш оптимальну структуру портфоліо студента, яка складається з наступних розділів:

1. Візитна картка. У цьому розділі обов'язково міститься така інформація про студента:
 - прізвище, ім'я, по батькові, рік народження – фото;
 - відомості про освіту (копії дипломів про закінчення навчальних закладів);
 - дані про трудовий і педагогічний стаж;

- копія атестаційного листа про присвоєння категорії.

Всі копії повинні бути завірені керівництвом.

2. Портрет.

У цьому розділі:

- характеристика, в якій характеризуються професійні й ділові якості студента, можливості підвищення професійного рівня, активна участь у житті закладу освіти;

- творча робота, в якій у вільній формі розповідається про мотиваційний вибір професії, викладаються перспективи професійної діяльності.

3. Професійні досягнення.

Залежно від виду портфоліо в даний розділ обов'язково включаються такі матеріали, як:

- конспекти безпосередньо-освітньої діяльності, свят, розваг, виставок, КВН-ів та інших видів діяльності;
- індивідуальний план самоосвіти з описом теми, змісту, списку використаних джерел для вивчення, етапів та термінів здійснення;
- творчі звіти про досвід роботи у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій і т.д. ;
- тематичні та перспективні плани освітньо-виховної роботи;
- тексти повідомлень і інших матеріалів, які підтверджують участь вихователя в міських методичних об'єднаннях, семінарах і т.д.; статті, опубліковані в періодичній пресі, в мережі Інтернет (із зазначенням назви видання, сайту);
- тема і опис проектної діяльності, виготовлені дидактичні посібники та матеріали;
- розробки планів роботи з сім'ями, анкетування батьків та інші форми взаємодії;
- фотографії, аудіоматеріали та відеозаписи різних форм спільної діяльності студента з вихованцями, колегами тощо [92].

Для атестаційного портфоліо студента підбирають матеріал за період 1-5 років. Для накопичувального – незалежно від часового проміжку. Для тематичного портфоліо береться матеріал тільки з конкретної проблематики, теми. Для проблемного портфоліо – вузькопрофільні.

4. Досягнення підлеглих (вихованців).

До матеріалів цього розділу можна віднести:

- дані діагностики рівня розвитку педагогічного колективу, дітей (в порівнянні);
- копії грамот за призові місця педагогічного колективу чи вихованців і копії сертифікатів про участь у конкурсах, спортивних та інших творчих заходах (із зазначенням рівня заходу);
- результати продуктивної діяльності педагогічного колективу.

5. Підтверджуючі документи. Тут студент розміщує:

- відомості про курси підвищення кваліфікації, професійну перепідготовку або додаткову освіту (копії документів);
- копії отриманих нагород, грамот, вдячних листів;
- сертифікати про участь в різних професійних і творчих конкурсах;
- довідка, яка підтверджує використання сучасних освітніх технологій студента.

6. Експертні оцінки, відгуки, рекомендації.

В даному розділі поміщають результати атестацій, відгуки та рекомендації про роботу студента [62].

При складанні портфоліо студента в кінці кожного розділу вказується список використаної літератури.

Таким чином, портфоліо студента – це не тільки спосіб фіксування, накопичення матеріалів, що демонструють, рівень професіоналізму студента, рівень його підготовленості, рівень його активності, як на роботі, так і в суспільному житті закладу освіти, міста тощо.

Презентація портфоліо. Презентація – це підсумок роботи, вона повинна бути продумана відповідно до виду і мети. Це може бути захист матеріалів,

виступ на методичному об'єднанні. Презентація портфоліо може проходити у вигляді виставки навчально-методичних матеріалів, доповіді, супроводжуваного комп'ютерним показом за допомогою PowerPoint, слайд-шоу. Мета презентації – це не скорочений виклад розділів портфоліо, а представлення основних результатів виконаної роботи за певний період часу. Показники якості презентації: відповідність змісту презентації змісту портфоліо; виділення основних результатів діяльності студента; якість викладу матеріалу [70].

Таким чином, цілеспрямовано організована мотиваційно-тренінгова програма система роботи сприяє формуванню готовності до саморозвитку особистості студента, дає можливість студентам повніше розкрити свій творчий потенціал, підвищити активність, ініціативність, почуття відповідальності за результати своєї діяльності, підвищити внутрішню мотивацію, мотивацію успіху, домогтися успіхів в саморозвитку.

3.2 Аналіз результатів реалізації програми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання

З метою визначення результатів реалізації програми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання було проведено дослідження у якому взяли участь студенти Рівненського професійного ліцею. Всього задіяно 30 студентів 18-19 років.

Завдання дослідної роботи:

1. Визначити критерії та параметри для оцінки вихідного рівня та виявити особливості самоосвітньої компетентності студентів.
2. Підібрати діагностичні методики та визначити методи збору даних.

3. Скласти рівневу характеристику самоосвітньої компетентності студентів.

4. Провести діагностичне вивчення характеристик самоосвіти студентів, опрацювати отримані результати та зробити висновки.

Застосовано наступні методики діагностики:

1. Мотиви вибору майбутньої професії.
2. Оцінка рівня готовності студента до саморозвитку розвитку.
3. Фактори, що стимулюють і перешкоджають розвитку студентів.
4. Ступінь володіння навичками самостійної роботи.

Детальніше критерії та показники розглянуто у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Критерії та показники самоосвітньої компетентності студентів

Мотиваційний критерій	підвищення рівня зацікавленості у самоосвіті	Тест «Готовність до саморозвитку», інтерв'ю
	прагнення до постійного самовдосконалення та професійного зростання	«Методика вивчення мотивів навчальної діяльності студентів»
Діяльнісний критерій	розвиненість вмінь самостійно виділяти мету, використовувати зміст і відповідні форми й шляхи здійснення фахової діяльності	аналіз курсових робіт, звітів з виробничої практики; розв'язання кейсів
	оперативність використання засвоєних знань у самоосвітній діяльності	експертна оцінка
Рефлексивний критерій	готовність до самооцінки власної професійної діяльності та результатів роботи	експертна оцінка викладачів; виступи на конференціях, науково-практичних семінарах; публікація наукових статей; участь у академічних програмах стажування

	вміння реально оцінювати власні можливості та досягнення	опитувальник «Оцінювання власних досягнень»
--	--	---

Розглянемо докладно результати діагностики, одержані із застосуванням зазначених діагностичних методик.

Після впровадження та реалізації програми саморозвитку особистості студента (на основі змішаного навчання), спрямованих на вдосконалення самоосвіти, на підвищення кваліфікації, професійної компетентності всіх учасників педагогічного процесу було проведено контрольну діагностику, аналіз отриманих результатів показав наступне.

Результати відповідей на запитання анкети «Фактори, що стимулюють навчання та перешкоджають розвитку та саморозвитку студентів» показали, що головними мотивами у навчальній діяльності студентів закладів професійно-технічної освіти у 88 % є інтерес до майбутньої професійної діяльності, 10 % – приклад та вплив однолітків, 30 % – організація методичної роботи закладу освіти. Для 38% потреба у підвищенні кваліфікації студентів закладів професійно-технічної освіти пов'язані з отриманням нових знань, що є основним стимулом. У 23% випадків потреби студентів визначаються вимогою адміністрації закладу освіти (Рис.3.1).

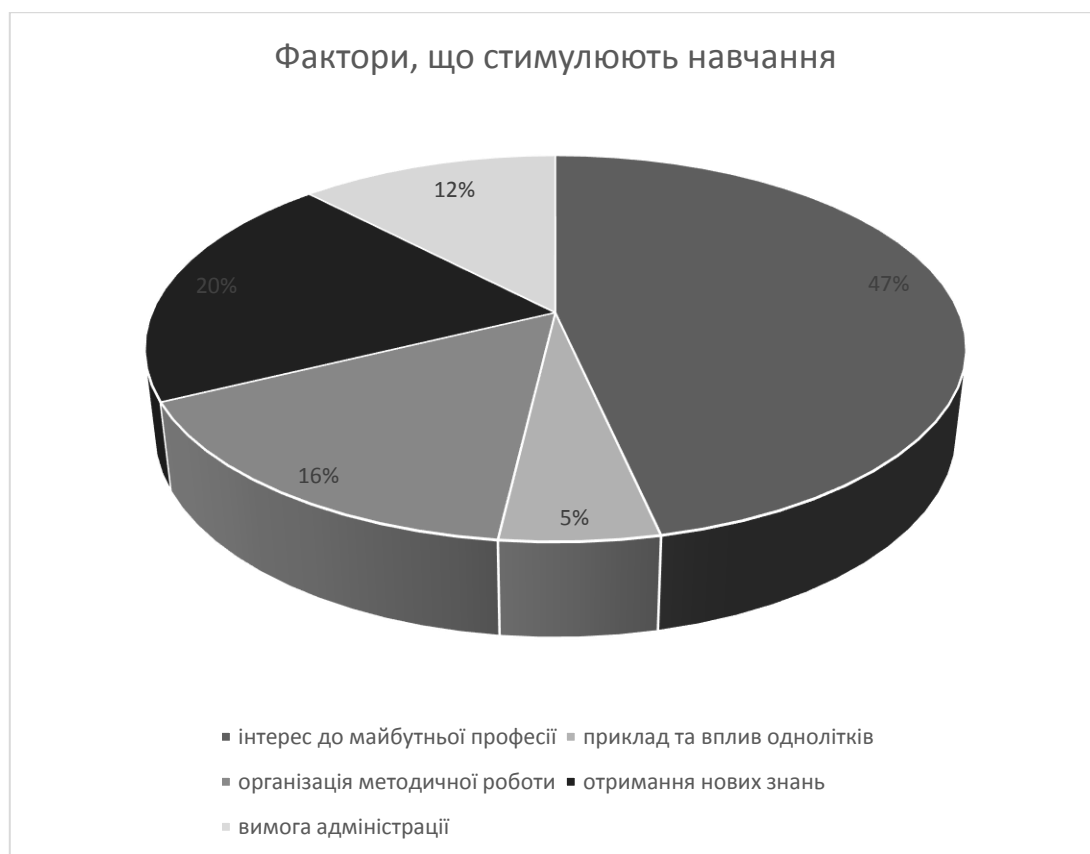

Рис.3.1 Факторів, що стимулюють навчання та саморозвиток студентів закладів професійно-технічної освіти

Аналіз чинників, що перешкоджають самоосвіті студентів закладів професійно-технічної освіти, дозволив дійти невтішного висновку. Визначальними факторами тут виступають брак часу – 72 %, власна інерція – 35 %, і навіть обмеженість ресурсів, обмежені життєві обставини – 9 % (Рис.3.2). Слід зазначити, що ніхто зі студентів закладів професійно-технічної освіти не відзначив у своїх анкетах як перешкоду відсутність підтримки та допомоги з боку керівників та одногрупників, що створює позитивні передумови для подальшого розвитку цих взаємин у колективі.

Рис. 3.2 Фактори, що перешкоджають розвитку та саморозвитку студентів закладів професійно-технічної освіти

Анкетування з питань саморозвитку показало такі результати: 55% студентів закладів професійно-технічної освіти активно реалізує свої потреби в саморозвитку, у 45% відсутня система саморозвитку, а прикладу одногрупників, що перебувають у стадії розвитку, немає.

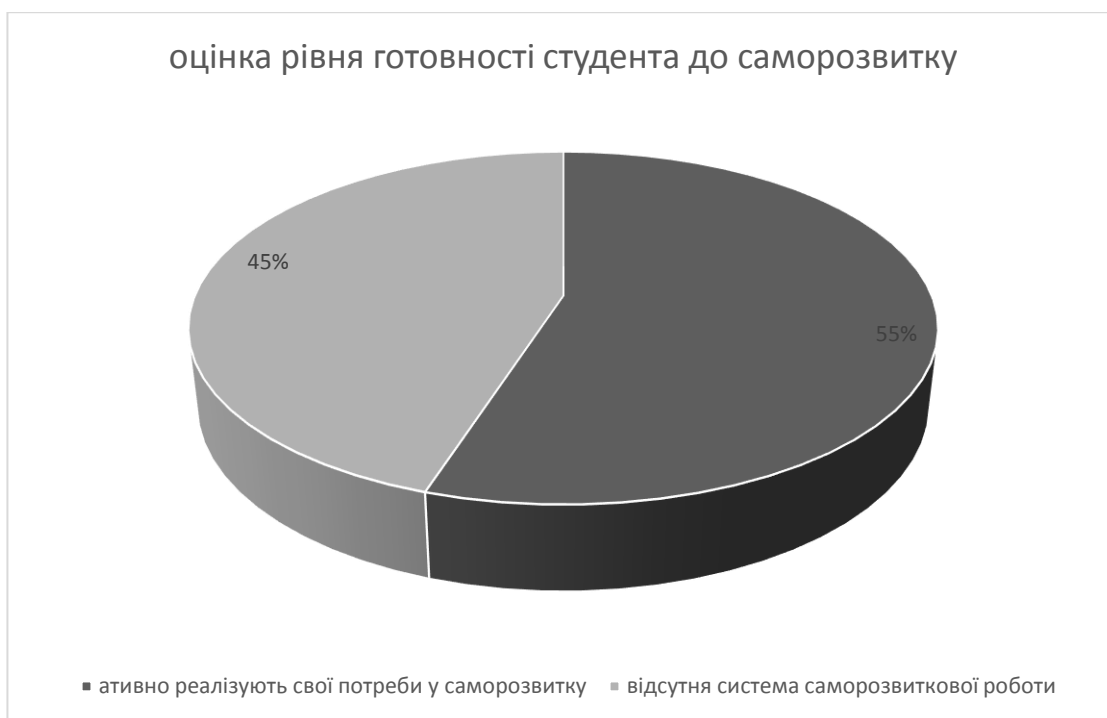

Рис.3.3 Оцінка рівня готовності студента до саморозвитку

Отримані порівняльні результати дозволяють зробити висновки, що впровадження мотиваційно-тренінгової програми при системі змішаного навчання сприяє формуванню готовності до саморозвитку особистості студента. Створені соціально-педагогічні умови відбивають взаємозв'язок між різними компонентами професійної діяльності студентів закладів професійно-технічної освіти, що багато в чому залежить від інформації, яка доходить до студентів і якою вони можуть скористатися в інноваційній діяльності. За отриманими результатами емпіричного дослідження доведено ефективність застосування змішаного навчання: для вдосконалення самоосвітньої компетентності.

Висновки до розділу 3

Дослідження сформованості самоосвітньої компетентності студентів було реалізовано на базі Рівненського професійного ліцею. Всього задіяно 30 студентів 18-19 років. За результатами встановлено недостатній рівень компетентностей у самоосвіті: студенти слабо володіють знаннями теоретичних та методологічних основ самоосвітньої діяльності; спостерігався низький ступінь готовності до прояву особистої ініціативи та подальшого професійного зростання.

Базуючись на отриманих даних розроблено та частково впроваджено програму формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання. Програма включала наступні заходи змішаного навчання: розробку тренінгів, ділових ігор, спрямованих на підвищення професійної майстерності формування готовності до саморозвитку особистості студента; розробку заходів, спрямованих на створення «ситуації успіху» для кожного студента (мотивація «на успіх, до уникнення невдач»); організацію методичних заходів з питань методичної діяльності, демонстрації своїх можливостей, надання можливості реалізовувати свої ідеї: мотиви «Саморозвиток», «Висловлювання», «Самореалізація»; організацію студента до освоєння і реалізації сучасних педагогічних технологій.

За результатами впровадженої програми зафіксовано позитивні зміни у продуктивності виховно-методичної роботи студента, наявності інтересу до здійснення самоосвітньої діяльності, залучення до професійних конкурсів, успішного проходження майбутньої атестації та сформованості професійні компетентності.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано практичне вирішення проблеми формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання, що знайшло відображення в обґрунтуванні та експериментальній перевірці розробленої програми формування самоосвітньої компетентності студентів. У дослідженні реалізовано мету і завдання, що дає підстави сформулювати такі висновки.

На основі аналізу наукової літератури встановлено, що: саморозвиток це – це процес активної, послідовної, прогресивної та в цілому незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості; саморозвиток – це потреба в самовдосконаленні, самовихованні, в становленні себе як особистості; самоосвіта – це феномен саморегуляції, яка забезпечує безперервність та наступність освіти. Самоосвіта дає можливість людині вдосконалювати свою кваліфікацію та здійснювати перекваліфікацію. Самоосвітня компетентність – це інтегрована якість особистості, яка включає вміння особистості визначати готовність до самоосвіти, самореалізації та орієнтуватися у цьому процесі протягом життя зважаючи на виклики суспільства.

проаналізовано педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти. Розглянуто стратегію, спрямовану на розвиток самоосвітнього потенціалу та підвищення якості освіти студентів закладів професійно-технічної освіти: орієнтація поведінки на кінцевий результат; поведінка студента, орієнтована на врахування витрат, уникнення можливої напруги при досягненні мети. За такої моделі формування самоосвітньої компетентності будується на поділі стратегічної мети на дрібніші конкретні кроки, заохочення навіть значних зусиль досягнення цілі.

Змішане навчання як форма реалізації сучасного навчального процесу у системі закладів професійно-технічної освіти набуває актуальності у сучасних

українських реаліях; це освітня концепція, у рамках якої студент отримує знання як самостійно (онлайн), так і в очній формі (з викладачем). Така модель дає можливість контролювати час, місце, темп та спосіб вивчення матеріалу. Змішане навчання дозволяє поєднувати традиційні методики та сучасні інформаційно-комунікаційні технології у навчанні.

Розглянуто готовність студентів закладів професійно-технічної освіти до впровадження технологій змішаного навчання як стан, що характеризується знанням способів, форм і засобів самоосвіти, вмінням їх використовувати, і навіть відповідним станом мотиваційно-потребової сфери особистості. Готовність студента закладу професійно-технічної освіти до самоосвітньої діяльності має на увазі здатність самостійно вирішувати завдання теоретичного та практичного плану, що включає вміння дослідити та аналізувати власну практику, проектувати, прогнозувати та регулювати свою діяльність у рамках здійснення навчально-професійної ролі. За результатами здійсненого наукового дослідження запропоновано наступні механізми для розвитку самоосвітньої компетентності студента, а саме: усвідомити необхідність змін у власній діяльності; напрацювати вміння аналізувати освітній процес, що дає можливість своєчасно визначати професійні проблеми та недоліки у навчально-професійній діяльності студента; здійснювати самоосвітню діяльність або відвідувати семінари-практикуми з проблем розвитку самоосвітньої компетентності; проводити тренінги міжособистісного спілкування; використовувати періодичну пресу та можливості Інтернету як джерел інформації про певні професійні орієнтири тощо.

Дослідження сформованості самоосвітньої компетентності студентів було реалізовано на базі Рівненського професійного ліцею. Всього задіяно 30 студентів 18-19 років. За результатами встановлено недостатній рівень компетентностей у самоосвіті: студенти слабо володіють знаннями теоретичних та методологічних основ самоосвітньої діяльності; спостерігався

низький ступінь готовності до прояву особистої ініціативи та подальшого професійного зростання.

Базуючись на отриманих даних розроблено та частково впроваджено програму формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти засобами технологій змішаного навчання. Програма включала наступні заходи змішаного навчання: розробку тренінгів, ділових ігор, спрямованих на підвищення професійної майстерності формування готовності до саморозвитку особистості студента; розробку заходів, спрямованих на створення «ситуації успіху» для кожного студента (мотивація «на успіх, до уникнення невдач»); організацію методичних заходів з питань методичної діяльності, демонстрації своїх можливостей, надання можливості реалізовувати свої ідеї: мотиви «Саморозвиток», «Висловлювання», «Самореалізація»; організацію студента до освоєння і реалізації сучасних педагогічних технологій.

За результатами впровадженої програми зафіксовано позитивні зміни у продуктивності виховно-методичної роботи студента, наявності інтересу до здійснення самоосвітньої діяльності, залучення до професійних конкурсів, успішного проходження майбутньої атестації та сформованості професійні компетентності.

Поставлені завдання повністю виконано, водночас проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого детального дослідження потребує вивчення теоретико-методологічних засад формування самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно-технічної освіти у системі дистанційної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артющина М. Розвиток інформаційно–цифрової компетентності майбутніх студентів закладів професійно-технічної освіти професійного навчання в галузі економіки. Науковий вісник інституту професійно–технічної освіти напн україни. Професійна педагогіка. [online]. 2018. Вип 17. С. 23–33.
2. Бикова Т. Запровадження змішаного навчання у професійну підготовку майстрів виробничого навчання швейного профілю. Problems of engineer–pedagogical education. 2020. Вип. 68. С. 23–33.
3. Білик О. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх техніків–електриків. Витоки педагогічної майстерності. 2017. Вип. 20. С. 27–32.
4. Бобрицька В. Професійно орієнтований контекст формування самоосвітньої компетентності майбутнього викладача в умовах магістратури. Вісник національного авіаційного університету. Серія педагогіка. Психологія. К.: видво нац. Авіац. Ун–ту «нак–друк». 2015. Вип. 2 (7). С. 24–30.
5. Боднар С. Формування самоосвітньої компетентності студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення . Наукові записки тернопільського національного педагогічного університету імені володимира гнатюка. Серія. педагогіка. 2014. Вип. 2. С. 103–108.
6. Бондар Л. Дидактичні засади інтеграції навчально–пізнавальної та самоосвітньої діяльності студентів у професійній підготовці. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013. Вип.6. С. 121–129.
7. Борісенко Н. Формування навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів в умовах дистанційної освіти. Social work and education. 2020. Вип.7. С. 325–337.

8. Бугайчук К. Змішане навчання. теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. 54. Вип. 4. С. 1–18.
9. Варава І. Контент-аналіз змісту поняття пізнавальна самостійність. Професійна освіта. проблеми і перспективи. 2017. Вип. 13. С. 5–10.
10. Вовк Б. Самостійна робота майбутніх інженерів–викладачів як одна з умов формування самоосвітньої компетентності. Педагогічні науки. теорія. історія. інноваційні технології. 2014. Вип. 7. С. 179–187.
11. Волошина Т. Використання гібридного хмаро орієнтованого навчального середовища для формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. К.. 2018. Вип. 7. С. 179–187.
12. Глубока С. Вдосконалення іншомовної самоосвітньої компетенції студентів в закладах вищої освіти на основі моніторинг–технології при навчанні. Молодий вчений. 2022. Вип. 6 (106). С. 41–46.
13. Горук Н.. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2015. Вип. 11 (1). С. 99–104.
14. Грушева А. Моделювання управлінської компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю. Професійна освіта. проблеми і перспективи. 2014. Вип. 7. С. 62–67.
15. Грушина І. Теоретичні та методологічні основи використання дистанційних технологій в контексті змішаного навчання. Наукові записки. Серія. проблеми методики фізико–математичної і технологічної освіти. 2017. Вип. 1. С. 10.
16. Гуменна Л. Розвиток інформаційно–аналітичної компетентності студентів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Науковий вісник інституту професійно-технічної освіти напн україни. Професійна педагогіка. 2018. 15. С. 101–108.

17. Гуревич Р. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців на основі освітньої та професійної діяльності. Освіта дорослих. теорія. досвід. перспективи. 2012. Вип. 5. С. 39–44.
18. Демченко Ю. Формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя математики у рамках дослідно–експериментальної роботи. Рідна школа. 2017. Вип. 1–2. С. 48–55.
19. Дзера Н. Формування комунікативної компетентності у викладачів професійно–технічних навчальних закладів. Перспективи та інновації науки. 2021. 5 (5). С. 60–64.
20. Довмантович Н. Г. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців як педагогічна проблема. Педагогічний процес. теорія і практика. 2014. Вип. 4. С. 60–64.
21. Довмантович Н. Проблема формування самоосвітньої компетентності особистості у педагогічній теорії. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2015. 12 (2). С. 139–144.
22. Довмантович Н. Проектна діяльність як засіб формування самоосвітньої компетентності. Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія. педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 1. С. 92–95.
23. Дольнікова Л. Система міжпредметних зв'язків знань студентів закладів професійно–технічної освіти. історія. теорія. практика. Нова педагогічна думка. 2019. 2. С. 16–21.
24. Зимня І. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів у процесі проходження виробничої практики в закладах професійно–технічної освіти. Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних. 2019. С. 217.
25. Касіянець С. Формування мотиваційної складової самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Наукові праці [чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу киево–могилянська академія]. Серія. педагогіка. 2015. Вип. 203. С. 117–120.

- 26.Касіянц С. Особливості формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Наукові праці [чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво–могилянська академія]. Серія. педагогіка. 2014. Вип. 233. С. 121–124.
- 27.Кириченко М. Про підготовку і підвищення кваліфікації фахівців у дзю «університет менеджменту освіти» напн україни в умовах змішаного навчання. Вісник національної академії педагогічних наук україни. 2021. Вип. 3. С. 29.
- 28.Кобилянський О. Практичні аспекти формування професійної компетентності при вивченні дисциплін циклу безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2017. Вип. 4. С. 34–42.
- 29.Кобися А. П. Інформаційне освітнє середовище як платформа для реалізації змішаного навчання у вищих навчальних закладах. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. вип. 1. С. 75–82.
- 30.Коротун О. В. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. Інформаційні технології в освіті. 2016. Вип. 3. С. 117–129.
- 31.Кошук О. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів з механізації сільського господарства. концептуальний аспект. Науковий вісник інституту професійно–технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. 2017. Вип. 14. С. 51–60.
- 32.Кучерява К. В. До проблеми формування самоосвітньої компетентності студентів. In. motivation. Way to the future. 2016. P. 34–38.
- 33.Кучерява К. Розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів економіки.– дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (01 освіта / педагогіка).– національний авіаційний університет. Київ. 2019. 290 с.
- 34.Литвин А. Перспективи телекомунікаційних технологій у вищій технічній освіті. Інформація. комунікація. суспільство. 2015. С. 16–19.

- 35.Луговська Е. Педагогічні умови формування фахової компетентності техніків–механіків агропромислового виробництва. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2016. Вип. 6. С. 111–120.
- 36.Лузан П. Самоосвітня компетентність студентів як чинник якості фахової передвищої освіти. Теорія і методика професійної освіти. 2018. 15. С. 65.
- 37.Мар'єнко М. Організація навчального процесу у зсо засобами цифрових технологій під час воєнного стану. Український педагогічний журнал. 2022. 2. С. 31–37.
- 38.Микитюк О. Шляхи формування самоосвітньої компетентності старшокласників на уроках технологій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013. Вип.4. С. 148–156.
- 39.Мілохіна. М. Формування професійної компетентності як перспектива ефективної професійної підготовки операторів компютерного набору. Теорія та методика управління освітою. 2016. 8. С. 101–107.
- 40.Мося І. А. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. педагогічна освіта. теорія і практика. 2015. вип. 13. С.. 101–107.
- 41.Мося І. Особливості формування самоосвітньої компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти / науково–методичне забезпечення професійної освіти і навчання. збірник матеріалів XII звітної всеукраїнської науково–практичної конференції (м. Київ. 18–28 березня 2019 р.) / інститут професійно–технічної освіти напн україни / за заг. Ред. В. О. Радкевич. К.. ІПТО НАПН України. 2019. С. 92–95.
- 42.Мося І. Формування самоосвітньої компетентності студентів засобами бібліотечних ресурсів. Науково–педагогічні студії. 2018. 1. С. 91–98.
- 43.Олійник Н. Формування самоосвітньої компетентності студентів–аграріїв. Вісник черкаського національного університету імені богдана хмельницького. Серія. " педагогічні науки". 2020. 4. С. 73–77.

44. Ольховська М. В. Специфіка формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів–студентів закладів професійно–технічної освіти . Наукові праці [чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу киево–могилянська академія]. Сер.. педагогіка. 2011. 173. вип. 161. С. 84–88.
45. Осадча К. П. Змішане навчання як форма сучасної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. зб. Наук. Пр.. 2020. Вип. 2. С. 187–192.
46. Осипенко С. М. Зміст та структура самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно–технічної освіти. Sciencerise. Pedagogical education. 2018. 5. С. 18–22.
47. Осипенко С. Педагогічні умови розвитку самоосвітньої компетентності студентів закладів професійно–технічної освіти у фаховій підготовці. Наукові записки. Серія. педагогічні науки. 2019. 183. С. 196–201.
48. Пащенко Т. М. Методична система розвитку готовності студентів будівельних коледжів до впровадження освітніх стандартів. Теорія і методика професійної освіти. 2019. С. 95–97.
49. Петренко Л. Інформаційно–аналітична компетентність керівників професійно–технічних навчальних закладів як соціально–педагогічна проблема. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. 5 (2). С. 180–187.
50. Петренко Л. Стан розробленості проблеми інформаційно–аналітичної компетентності керівників професійно–технічних навчальних закладів. порівняльно–історичний аналіз. Теорія та методика управління освітою. 2015. 2. С. 57–63.
51. Петрук В. А. Розвиток самоосвітньої компетентності студентів технічних ВНЗ під час навчання . Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців. методологія. теорія. досвід. проблеми. Київ–Вінниця. 2018. С. 57–63.

52. Подласов С. О.; Матвічук . о. В.; бригінець. в. П. Елементи змішаного навчання фізики в технічному університеті. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. 61. вип. 5. 151–161.
53. Потапчук О. І. Формування готовності майбутніх інженерів–студентів закладів професійно–технічної освіти до професійної діяльності засобами інформаційно–комунікаційних технологій . дис. ... Канд. Пед. Наук . 13.00.04. Тернопіль. 2016. 272 с.
54. Пришупа Ю. Ю. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів–будівельників. наукові записки національного університету "острозька академія". Серія . філологічна. 2015. вип. 56. С.. 250–253.
55. Пришупа Ю. Ю. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів–будівельників. Наукові записки національного університету острозька академія. Серія. філологічна. 2015. 56. С. 250–253.
56. Пришупа. Ю. Ю. Інтегративний підхід як один із факторів формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів–будівельників. Вісник національного університету оборони України. 2014. 1. С. 134–138.
57. Радкевич В. Наукова платформа професійної освіти. сталий розвиток. Вісник національної академії педагогічних наук україни. 2021. 3.1. С. 250–253.
58. Рафальська. О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти. Комп’ютерно–інтегровані технології. освіта. наука. виробництво. 2013. 11. С. 128–133.
59. Співаковська. Є. О. Формування самоосвітньої компетентності у студентів філологічних спеціальностей засобами інформаційно–комунікаційних технологій. Комп’ютер у школі та сім’ї. 2016. 1. С. 27–29.

- 60.Сушенцева Л. Л. Педагогічні умови підготовки професійно компетентного студента закладу професійно–технічної освіти професійного навчання. Педагогіка вищої та середньої школи. зб. Наук. Пр./[редкол.. вк буряк (гол. Ред.) та ін.]. Кривий ріг. КДПУ. 2018. 22. С. 21–27.
- 61.Тадеуш О. Активізація міждисциплінарних зв'язків як умова формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізики. Науковий вісник південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. ушинського. Педагогічні науки. 2018. 4. С. 74–80.
- 62.Тернопільська В. Моделювання процесу формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. Педагогічна освіта. теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2016. Вип. 25. С. 143–156.
- 63.Ткачук Г. Особливості впровадження мобільного навчання. перспективи. переваги та недоліки. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. № 2. С. 13–22.
- 64.Ткачук Г. Змішане навчання та особливості використання ротаційної моделі у навчальному процесі. Інформаційні технології в освіті. 2017. Вип. 4. С. 143–156.
- 65.Толочко с. В. Цифрова компетентність студентів закладів професійно–технічної освіти в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. Вісник національного університету «чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія. педагогічні науки. 2021. Вип. 13. С. 28–35.
- 66.Фандеева А. Є. Змішане навчання як технологія змін і трансформації. Народна освіта. 2017. 2. С. 4–9.
- 67.Швець М. М. Формування самоосвітньої компетентності студентів як педагогічна проблема. Наукові праці [чорноморського державного університету ім. П. Могили комплексу Києво–могилянська академія]. Сер.. педагогіка. 2012. 188. вип. 176. С. 113–116.
- 68.Юнчик В. Модель змішаного навчання математики з використанням системи geogebra. Гуманітарний відділ дпнз «перещлаві-хмельницький

державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – додаток. 2015. 1. С. 559–568.

69. Ягупов В. Суб'єктність студентів як основна детермінанта дистанційного навчання в системі професійно–технічної освіти. Науковий вісник інституту професійно–технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. 2016. 11. С. 29–36.

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник «Методика вивчення мотивів навчальної діяльності студентів»

Інструкція: Оберіть та проранжуйте за ступенем значущості п'ять найбільш важливих для Вас мотивів навчальної діяльності.

Список мотивів	
1. стати висококваліфікованим спеціалістом	
2. отримати диплом	
3. успішно продовжити навчання на старших курсах	
4. успішно навчатися, отримуючи «добре» і «відмінно» на іспитах	
5. постійно отримувати стипендію	
6. отримати ґрунтовні знання	
7. постійно бути готовим до занять	
8. не запускати вивчення предметів навчального циклу	
9. не відставати від однокурсників	
10. забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності	
11. виконувати педагогічні вимоги	
12. досягти поваги викладачів	
13. бути прикладом для однокурсників	
14. домогтися схвалення батьків та оточуючих	
15. уникнути осуду та покарання за погане навчання	
16. отримати інтелектуальне задоволення	

Дякуємо за відповіді!

Опитувальник «Мотивація досягнення успіху»

Інструкція: Вам пропонується 41 твердження. Кожне з них підтвердіть відповіддю «так» у разі згоди чи «ні», якщо ви не погоджуєтесь з ним.

1. Коли існує вибір між двома варіантами, то його краще зробити швидше, ніж відкласти на невизначений час.
2. Я легко дратуюсь, коли помічаю, що не можу повністю виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним з останніх.
5. Коли в мене немає справ два дні поспіль, я втрачаю спокій.
6. В деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. Я більш суворий по відношенню до себе, ніж до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюсь від складного завдання, я потім суворо засуджую себе, оскільки знаю, що я міг би досягти успіху в цій справі.
10. В процесі роботи мені потрібні невеликі перерви для відпочинку.
11. Старанність – це не моя основна риса характеру.
12. Мої досягнення в роботі не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я займаюсь зараз.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої друзі вважають мене розумною людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. В мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. Виконуючи певну роботу, я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. В житті існує мало речей, важливіших за гроші.
23. Завжди, коли мене очікує виконання складної справи, я не можу думати ні про що інше.
24. Я менш честолюбний, ніж інші люди.
25. В кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро почну працювати.
26. Коли я дійсно схильний до виконання роботи, я роблю її краще і кваліфікованіше, ніж інші.
27. Мені легше і простіше спілкуватися з людьми, які можуть наполегливо працювати.
28. Коли в мене немає справ, я відчуваюсь невпевнено.
29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.
30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюсь роботи це

- найкращим чином.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
 32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.
 33. Безглуздо протидіяти волі керівника.
 34. Іноді не знаєш, яку роботу доводиться виконувати.
 35. Коли щось не виходить, я стаю нетерплячим.
 36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.
 37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота приносить більше результатів, ніж робота інших.
 38. Багато справ, за які я беруся, я не доводжу до кінця.
 39. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.
 40. Я не заздрю тим, хто прагне до влади та положення.
 41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, то для доведення власної правоти я готовий вжити надзвичайні заходи.

Опитувальник «Оцінювання власних досягнень»

Інструкція: Вам необхідно відповісти на кілька тверджень опитувальника. Навпроти номера питання проставте, будь ласка, цифру, відповідну варіанту Вашої відповіді: 1 – абсолютно невірно; 2 – невірно; 3 – скоріше невірно; 4 – не знаю; 5 – скоріше вірно; 6 – вірно; 7 – абсолютно вірно.

1. Прочитавши гарну книгу, я потім завжди довго думаю про неї, а також в мене виникає бажання обговорити її з іншими.
2. Коли мене раптом несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що спало на думку.
3. Перш ніж зняти слухавку, щоб подзвонити по справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.
4. Зробивши якусь помилку, я потім довго не можу відволіктись від думок про неї.
5. Коли я міркую про щось або розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом згадати, що стало початком ланцюжка думок.
6. Приступаючи до важкого завдання, я намагаюсь не думати про майбутні труднощі.
7. Головне для мене – уявити кінцеву мету, а деталі мають другорядне значення.
8. Буває так, що я не можу зрозуміти, чому хтось незадоволений мною.
9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.
10. Для мене в деталях уявляти собі хід майбутньої роботи.
11. Мені було б важко написати серйозний лист, якщо б я заздалегідь не склав план.
12. Я волію діяти, а не розмірковувати над причинами власних невдач.
13. Я доволі легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.
14. Як правило, задумавши щось, я прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, розглядаючи всі варіанти.
15. Я турбуюсь про власне майбутнє.
16. Я думаю, що в більшості ситуацій потрібно діяти швидко, керуючись думкою, що першою виникла в голові.
17. Часом я приймаю необдумані рішення.
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові й нові аргументи на захист власної точки зору.
19. Якщо виникає конфлікт, то, розмірковуючи над тим, хто в ньому винний, я в першу чергу починаю з себе.
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюсь все детально обдумати і зважити.
21. В мене виникають конфлікти від того, що я часом не можу передбачити, якої поведінки від мене очікують оточуючі.
22. Буває так, що, обмірковуючи розмову з іншою людиною, я нібито

подумки веду з ним діалог.

23. Я намагаюсь не замислюватися над тим, які думки і почуття викликають в інших людях мої слова і вчинки.

24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, якими словами це краще зробити, щоб не образити її.

25. Вирішуючи важку задачу, я думаю про неї навіть тоді, коли займаюсь іншими справами.

26. Якщо я з кимось сварюсь, то в більшості випадків не вважаю себе винуватим.

27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

Анкета самооцінки рівня сформованості самоосвітньої компетентності студентів

	Складові самоосвітньої компетентності	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
1.	Потреба в досягненнях						
2.	Прагнення до саморозвитку і самореалізації						
3.	Впевненість в собі						
4.	Наявність стійких пізнавальних інтересів у професійній галузі						
5.	Усвідомлення значущості процесу самоосвіти у професійній діяльності						
6.	Самостійність та ініціативність						
7.	Рівень загальноосвітніх та спеціальних знань у фаховій галузі						
8.	Аналітичність мислення						
9.	Вміння систематизувати та аналізувати отриману інформацію						
10.	Вміння використовувати отримані знання в професійній діяльності						
11.	Організаційні навички (здатність до самоорганізації, планування і самоуправління)						
12.	Комунікативні вміння (вміння відстоювати власну точку зору і переконувати інших членів колективу)						
13.	Вміння уникати конфліктних ситуацій в процесі командної роботи						
14.	Самостійне прийняття рішень						
15.	Здатність до самоаналізу і самооцінки власної діяльності						